

АНАТОЛИЙ ДНЕПРОВ ГЛИНЕНИЯТ БОГ

Превод от руски: Донка Станкова, 1985

chitanka.info

ПУСТИНЯТА

Линията на хоризонта трептеше и лъкатушеше в нажежения въздух. От време на време от пясъчното море неочаквано се откъсваше огромна буца светложълта пръст, издигаше се нагоре и висеше там известно време. После фантастичният небесен остров се спускаше надолу, разпиляваше се и отново се сливаше с пустинята.

Тук за първи път видях мираж.

Горещината ставаше все по-силна и от това безкрайните пясъци изглеждаха все по-чудновати. В люлеещия се горещ въздух светът ми се виждаше като през криво стъкло. Късове синьо небе се бяха врязали дълбоко в пясъчния океан, а пясъчните дюни се издигаха високо нагоре. Понякога губех от погледа си едва забележимите очертания на пътя и със страх поглеждах към шофьора.

Високият мълчалив арабин напрегнато се взираше с възпалените си очи в нажежената далечина. Гъстите му черни коси се бяха покрили със сив прах; прах имаше и по мургавото му лице, по веждите и напуканите от горещината устни. Арабинът сякаш се бе отказал от всичко земно и се бе слял в едно цяло с автомобила, и това освобождаване и сливане с ревящия и стенещ мотор, не знам защо, ми вдъхваше увереност, че се движим по верния път, че няма да се загубим в безумния хоровод от жълти и небесносини петна, които колкото повече навлизахме в пустинята, толкова по-плътно ни заобикаляха от всички страни.

Погледнах пресъхналите устни на шофьора и усетих, че ми се пие. Изведнъж почувствувах, че и моите устни са пресъхнали, езикът ми бе станал твърд и трудно подвижен, между зъбите ми скърцаше пясък. Придърпах от каросерията на колата на предната седалка пътната си чанта и извадих термоса. Изпих на един дъх две чашки студена вода, която тук, в пустинята, имаше необикновен, почти божествен вкус. После напълних чашката и я подадох на моя спътник.

— Пий...

Той не откъсна очи от пътя, само по-плътно стисна устни.

— Пий — повторно казах аз, мислех, че не ме е чул.

Този път шофьорът обърна рязко главата си към мен и ми хвърли унищожителен поглед.

— Пий — протегнах към него чашката.

Той натисна докрай педала на газта. Колата рязко се понесе напред и от тласъка водата се разплиска по кабината. Изумен, аз продължих още няколко секунди да държа празната чашка. Видя ми се странно, че той се отказа от водата.

Мина мъчително много време, докато пустинята отново започна да става хълмиста. Коловозът на пътя съвсем изчезна. Шофьорът ловко заобикаляше високите дюни, по интуицията намираще твърдата почва, навреме включваше предното предаване, за да не затъва колата в дълбокия пясък. Изглежда, много пъти му се бе случвало да се справя с този път. Беше приблизително четири часа следобед и до местоназначението ни оставаше да пътуваме не повече от един час.

Когато в Париж, в малката богатска къща на улица Шантийон, ми разказваха за този именно път, аз сметнах, че просто ме плашат, защото не искат да ме вземат на работа. Тогава високият възслаб американец Уйлям Бар ми казваше:

— Не си въобразявайте, че ви предлагат земен рай. По-лошо е и от ада. Ще трябва да живеете и да работите в истински пъкъл, далеч от всичко онова, което сме свикнали да наричаме човешки живот. Аз не знам точно къде се намира мястото на вашата работа, но ми е известно, че е на края на божия свят, в най-пустинната пустиня, която човек може да си представи.

— Все пак може би ще ми кажете къде е това приблизително? — запитах аз.

— Приблизително? Моля. Някъде в Сахара. Впрочем в Агадир ще ви посрещнат и ще ви закарат, където трябва. Повече нищо не знам. Ако искате — приемайте, ако не — отказвайте се. Ваша воля.

Сетих се за обявата, която бях прочел предния ден на улица Дюбак:

„Търси се за работа извън Франция млад химик-лаборант, който да не се бои от трудности. Прекрасни перспективи след завършване на изследванията.

Вероятност за парични и други награди. Уникална специализация. Препоръки не са задължителни. Желателно е да се знае немски език. Справки: улица Шантийон, 13.“

Аз приех и тогава последва аванс в размер на две хиляди франка, после кратко сбогунне с майка ми, документи, които ми издадоха, кой знае защо, в американското консулство, след това марсилското пристанище, Гибралтар, силна буря в Атлантическия океан, Агадир, и ето ме вече тук, в това безкрайно пясъчно море.

Слънцето светеше с оранжево-червена светлина, когато неочаквано иззад неравната линия на хоризонта се появи нещо, което не приличаше на мираж. Автомобилът връхлиташе върху своята бързо удължаваща се сянка. Затъвайки в дълбокия сняг, той се приближаваше до яркочервената ивица, която постепенно се издигаше над земята, превръщайки се в безкрайна ограда. Оградата се простираше на север и на юг и границите ѝ се губеха отвъд пясъчните хълмове. Сякаш цялата пустиня бе преградена наполовина с глинена стена и вътре, в центъра ѝ, се виждаше тъмен квадрат, който, колкото повече се приближавахме, започваше да приема очертанията на огромна порта. Оградата бе много висока и най-отгоре беше опъната четири реда бодлива тел. Над телта се издигаха на еднакво разстояние високи колове с окачени на тях електрически крушки. В лъчите на залязващото слънце те блестяха като кървавочервени звезди. Отдясно и отляво на портата се виждаха две прозорчета. Ние спряхме колата плътно до стената и тогава аз си спомних думите на Уйлям Бар „на края на божия свят“. Може би това е краят на света?

— Пристигнахме — дрезгаво каза шофьорът, като се измъкваше бавно от кабината. Той постоя няколко секунди на пясъка, превит надве, разтривайки коленете на изтръпналите си крака.

Аз свалих от автомобила оскъдния си багаж: куфар с дрехи, пътна чанта и няколко книги, завързани с канап — и тръгнах към портата. Тя приличаше на гигантски плик, запечатан в ъглите със стоманени печати — болтове.

Шофьорът отиде до дясното прозорче и почука. То се отвори и за миг от него се показа тъмнокафяво лице. Последва тих разговор на

език, който аз не разбирах. После се чу слабо бръмчене и портата бавно се отвори.

Очаквах да видя отвъд стената нещо като град или селище. Но за мое учудване там се оказа втора стена, също тъй висока като първата. Шофьорът се върна при колата, включи мотора и подкара да влезе. Аз тръгнах подир колата. Тя зави надясно и бавно потегли покрай двете стени, които образуваха коридор, широк десетина метра. Тук беше вече съвсем тъмно. До портата имаше малка глинена постройка, край която стояха часови във военна униформа с карабини в ръце. Единият, покрай когото минавах, се протегна към мен и погледна багажа ми.

Вървахме така около пет минути — колата напред, а аз с нещата си след нея, докато стигнахме до малка врата във втората стена.

Шофьорът излезе от колата и почука. Вратата веднага се отвори и се показа силует на човек.

— Влезте, господин Пиер Мюрдал — каза той на съвсем чист френски език и протегна ръка към багажа ми. — Да се запознаем. Казвам се Шварц.

Влязох мълчаливо и покорно. Чух зад гърба си как автомобилът забуча. Арабинът — шофьорът — беше останал извън оградата.

— При нас има някои и други формалности — каза човекът, който ме посрещна, когато стигнахме до малка брезентова палатка. — Ако обичате, дайте си дипломата, писмото от господин Бар и водата.

— И какво? — запитах аз.

— Водата. Сигурно имате вода в термос или бутилка?

— Имам — отвърнах аз.

— Нея именно трябва да ни дадете.

Отворих пътната чанта и му подадох документите.

— А защо ви е моята вода?

— Предпазни мерки — отвърна той. — Страхуваме се да не се внесе с водата някаква инфекция. Нали знаете, тук е Африка.

— Аа, разбирам!

Той влезе с документите ми и термоса в палатката, а аз се огледах наоколо. Точно пред мен се простираха три дълги постройки тип барака. По-нататък, надясно, се виждаше триетажна сграда и до нея здание, наподобяващо кула. Зад постройките се открояваше светлата ивичка на оградата. Отначало помислих, че тези огради именно са границите на територията. Но веднага трябваше да отхвърля

тази мисъл, защото отвъд далечната стена видях нещо, което просто ме порази: над нея се извисяваха корони на палми. На фона на пурпурното, почти виолетово вечерно небе те изглеждаха яркочервени. Ако съдех по цвета им, никога не бих повярвал, че това са палми. Но короните им бяха твърде характерни, а така също дълбоко нарязаните им широки листа, надиплените им стволоче. И все пак цветът на листата им изглеждаше много яркочервен — точно какъвто бе цветът на обагрените от слънцето стени на бараките. „Оазис на яркочервени палми“ — мина ми през ума.

Слънцето бързо залезе и мракът започна да се сгъстява. Тук, в пустинята, свечеряването продължава само няколко минути. После внезапно настъпва адска тъмнина. Изчезнаха яркочервените палми, потъмняха бараките и всичко потъна в мрак. Веднага стана прохладно. Електричеството светна, покрай оградите пламнаха безкрайна върволица електрически крушки.

Господин Шварц излезе от палатката. В ръцете си държеше запалено електрическо фенерче.

— Това е всичко. Сега да идем в квартирата ви. Извинете, че ви се наложи да почакате малко. Това не е много приятно след уморителен път.

Той взе куфара ми и ние закрачихме бавно по дълбокия пясък по посока на палмите.

МОРИС ПОАСОН

— За съжаление всички сме такива след завършването на университета — лениво изговори Морис Поасон. — Нужно е много време, докато разберем, че вече няма граници между различните научни дисциплини. Получава се така: университетският курс е едно, а практиката — друго. И всичко е заради това, че в университета надмощие имат старите консерватори, такива като професорите Перен, Вайс и другите наши корифеи.

— Те не са само наши. Това са корифеи на цялата наука. Франция се гордее с тях — възразих аз, зает с преглеждането на инструкциите за кварцовия спектрограф.

Днес Поасон бе дошъл рано. Според програмата работата ни започваше в единадесет сутринта. А той дойде в девет, когато аз току-що бях започнал да закузвам.

Спрях да чета инструкцията и го погледнах в лицето.

— Кажете ми, моля ви се, какво правим ние? Вече една седмица, откакто живея между тези две глинени стени и все още не разбирам какво става тук. Неизвестността ме тревожи. Досега никой не ми е казал ясно и разбрано защо съм дошъл тук.

Морис се усмихна тъжно и отиде до прозореца. Той погледна някъде в далечината и заговори бързо, сякаш на себе си:

— Вие сте тук една седмица, а пък аз скоро ще направя три месеца. Ако мислите, че мога да отговоря на всичките ви въпроси, дълбоко се лъжете! Аз дори не си ги задавам. Защо е нужно?

Той се обърна с лице към мен.

— Впрочем мога да ви дам един съвет: пазете си нервите. Не мислете за нищо, което е извън пределите на вашите задължения. Вие сте лаборант — това е. Сега е необходимо да изучавате спектрофотометрията и да се научите да правите химически анализи със средствата на физическата оптика.

— Да, но аз съм химик, разбирате ли, химик!

Той сви рамене и отново отиде до прозореца. После неочаквано ни в клин, ни в ръкав попита:

— А вие обърнахте ли внимание, че всички оптически уреди тук са на фирмата Карл Цайс...

— Да.

— Цайс — хубава немска оптическа фирма. Спомняте ли си как в университета ние се биехме за правото да провеждаме практическата работа с цайсовия микроскоп?

И Поасон като мен бе завършил Сорбоната, само че една година по-рано. Той бе специализирал физическа химия. Преди да го срещна тук, не го познавах. Бяха ми го представили на третия ден след пристигането ми.

Той бе родом от Руан. Не ме питаше нищо за Париж. Започна заниманията си с мен сухо, с подчертана важност. В почивките между заниманията разсъждавахме за науката изобщо.

— И така, сега знаете как е устроен този уред. Моля ви да ми разкажете последователно методиката на спектралния анализ.

Затворих инструкцията и започнах както някога по време на изпит пред професора:

— Отначало трябва да се включи водородната лампа и с кондензаторна леща да се проектира изображението на кварцовото прозорче върху входния процеп на спектрографа. После да се затвори блендата, между процепа и кондензатора да се постави кюветка с изследваната течност, да се сложи касета в камерата на спектрографа, да се отвори тя, да се отвори и блендата и да се експонира. След това да се затвори блендата, да се отмести водородната лампа, на нейно място да се сложи волтова дъга с железни електроди, да се премести пластинката в касетата с едно деление и да се експонира светлината на жълтата дъга. После да се прояви пластинката, да се изсуши и да се измери с фотометър силата на светлината.

— А защо е необходимо да се експонира желязната дъга? — запита той, излегнат в креслото със затворени очи.

— За да се сравни спектърът на линията на желязото по всички участъци, честотите на които са известни.

— На кого са известни? На вас ли са ви известни?

— На мен ли? Засега още не. Те са ето тук, в този каталог.

— Правилно — каза той и стана. — Научете се да отгатвате спектъра на желязната дъга по памет. Това не е много трудно. Трябва да се запомнят всичко на всичко някакви си двеста цифри. Казват, че Грабер не обичал по време на работа да се поглежда в справочниците.

Кимнах потвърдително и след минута попитах:

— А кой е този Грабер?

Морис се разходи из стаята няколко пъти, после, кой знае защо, откри поставените на масата аналитични везни и лекичко докосна с пръст позлатеното блюдо. Вместо отговор на моя въпрос той неочаквано запита:

— Пиете ли спирт?

Аз не отговорих. Оставих инструкцията на масата, където стоеше спектрографът, и отидох в съседната стая. Това беше стаята, където в десет шкафа, наредени покрай стените, се намираха химическите реактиви. Когато ми показаха за пръв път мястото, където ще работя, най-силно ме изненада изобилието на реактиви. Това бяха най-хубавите реактиви, за които само бях чувал, много и най-различни неорганични и органични съединения на фирмата Колбаум, Шеринг, Фарбен-индустри. По мои изчисления тук имаше около пет хиляди буркана и шишета с най-различни размери и цветове, грижливо подредени според приетата химична номенклатура. В отделен железен шкаф, от който излизаше широка изсмукваща тръба, се съхраняваха разтворители — органични течности от най-различни групи. Отворих този шкаф и намерих бързо етиловия спирт.

— Разреден ли го пиете или така? — запитах аз и му подадох спирт, налят в мензура от четвърт литър.

— А вие? Впрочем рано ви е още. Дайте ми чаша вода.

Поасон изпи спирта на големи глътки и, без да си поеме дъх, започна да пие водата. Лицето му почервения, от очите му потекоха сълзи. Той пое дълбоко няколко пъти въздух и отново отиде до прозореца.

— Та вие питате кой е този Грабер ли? Хм. Този въпрос е сложен. Според мен Грабер е талантлив химик. И не само химик. Той сигурно разбира и от физика, и от биология. Казват, че този човек, като гледа всеки ето така, както ви гледам аз сега — Морис втренчи в мен очите си, които бързо помътняваха, — веднага ще ви каже каква е концентрацията на хлорист натрий в кръвта ви, колко пепсин се е

отделил в стомаха ви от това, че сте си пораздвижили пръста; доколко се е повишила концентрацията на адреналина в кръвта ви, защото сте се уплашили от него, от Грабер; кои жлези с вътрешна секреция за заработили у вас, когато той ви е задал въпрос; доколко се е ускорил в мозъка ви окислителният процес, когато сте се замислили над отговора, и така нататък и темподобни. Грабер знае наизуст цялата сложна химична лаборатория на човешкия организъм.

— Това е много интересно — обадих се аз. Малко ми дожаля за Морис. След като изпи спирта, той започна да помръква, да се смаява, да се превръща в жалък, объркан човек. Канех се да му предложа да се прибере в квартирата си, но изведнъж ми мина през ума, че сега под влияние на алкохола ще отговори с по-голяма готовност на въпросите, които ме вълнуват. — Това е много интересно. Но дали неговите научни таланти имат някакво отношение към онова, което ще трябва да правя аз?

— Ха-ха-ха! — засмя се Морис и поклати глава. Той дойде съвсем близо до мен и прошепна в самото ми ухо: — Там е работата, че Грабер иска да си направи сигурно една лоша шега! Ха-ха! Досещам се какво иска да направи... Впрочем ш-ш-шът... Аз нищо не знам. Никой нищо не знае. И изобщо за какво е този глупав разговор? Чувате ли? Никакви въпроси! Аз отивам да си почина, а вие се потрудете да снемете абсорбационните спектри на пет разтвора органични вещества. Които и да са, каквито си искате. Утре ще дойда да проверя...

След тези думи Поасон излезе с несигурна походка от лабораторията, като се олюляваше и блъскаше в ъглите на масите. Дълго гледах подире му.

На следващия ден след пристигането ми Шварц ме запозна с програмата през деня. Определено бе да живея направо в лабораторията. Не се налагаше често да излизам от помещението. Разрешаваше ми се три пъти на ден разходка, и то само около бараката, където живеех. Един час сутрин, два часа по обяд и един час вечер.

Това бе почти арестантски режим. Закуска, обед и вечеря ми носеше в термоси един арабин, загърнат от петите до главата в бяла сутана. Бях напълно уверен, че беше или глухоням, или пък не разбираше абсолютно нито дума от нито един език освен родния си, или му е било строго наредено да не разговаря с мен. Аз трябваше да

решавам с Шварц всички въпроси, които биха могли да възникнат у мен. Той ме навестяваше редовно два пъти на ден, а някога и по-често. Винаги много любезен, весел, интересуваше се за здравето ми, питаше ме дали не съм написал писма до своите родители и познати.

— Добър ден, господин Мюрдал! — неочаквано чух глас над главата си.

Беше Шварц.

— Добър ден — отговорих сухо аз.

— И тъй, казват, че сте усвоили спектралния анализ, вярно ли е? — каза той добродушно, като седнаше в креслото и палеше цигара.

— Не знам. Не съм опитвал още.

— Но във всеки случай с теорията при вас всичко е наред.

Свих рамене. Сигурно Поасон трябва да му е доложил за успехите ми.

— Бих искал да ми демонстрирате как възнамерявате да извършите спектрофотометрирането на разтворите.

Без да кажа нито дума, извадих от чекмеджето на масата цилиндрична кварцова кювета. Влязох в стаята с препаратите, взех от шкафа първото попаднало ми шишенце, изсипах на дланта си малко от веществото и го изтърсих в една плоскодънна колба. После налях вода от чешмата. Когато разтворът бе готов, почнах да го изсипвам в кюветата. В този момент Шварц се засмя тихичко и каза:

— Достатъчно, Мюрдал. Много лошо. Можете да не продължавате.

— Но не е направено още нищо — възразих аз.

— Драги мой химико — започна той с познатата безкрайно любезна усмивка, — вие направихте всичко, за да бъде напълно негоден вашият анализ.

Погледнах го ядосано.

— М-да — проточи той замислено. — Явно Поасон е посредствен инструктор. Доста посредствен. — Той подръпна долната си устна. — Искате ли да знаете защо вашият анализ е напълно негоден? Първо, вие сипахте от реактива на дланта си и по този начин го замърсихте. Та нали ръцете ви са мръсни. Не се обиждайте, те са мръсни в химическо отношение. Най-нищожни следи от пот, които са изкристализирали в клетките на солите, полепналият по ръцете ви прах — всичко това е попаднало с реактива в разтвора. Освен това вие

не претеглихте реактива. Не знаете какво количество сте взели. А щом не се знае концентрацията на разтвора, не може да се прави извод за абсорбационните спектри. По-нататък, вие разтворихте реактива във вода от чешмата, а тя също е мръсна в химическо отношение. Вие не измихте кюветата. Разбирате ли сега колко грешки направихте за една минута?

Той се засмя и ме потупа снизходително по рамото, а аз, напълно ликвидиран, усещах как червенина залива лицето ми.

— Нищо, нищо. Случва се в началото. Но много ви моля, не постъпвайте така занапред. Та нали на вас ви предстои много отговорна работа и щом вие ще правите анализи, доктор Грабер трябва да им вярва. Разбирате ли?

— Да.

— А сега нека да се запознаем както му е редът — продължи той със същия весел тон. — Казвам се Шварц, Фридрих Шварц, доктор по химия от Бонския университет. Аз ръководя тази лаборатория, а вие сте мой лаборант. Ще работите под мое ръководство и, надявам се, ще работите добре. Сега изпълнете онова, което ви е наредил Поасон, само че чисто. На всяка спектрофотограма отбележете названието на веществото, разтворителя, концентрацията на разтвора, времето на експонирането, времето на проявяването на пластинката. Довечера аз ще проверя. Засега довиждане.

Доктор Шварц тръгна към вратата, все така усмихнат.

Изведнъж се спря и каза:

— Между другото забранявам ви да напивате Поасон със спирт. Забранявам и на вас да пиете. Ако ви се появи желание да пийнете — кажете ми. Ние имаме тук чудесни коняци — „Мартел“, „Наполеон“, каквото поискате.

„НАУКАТА ИЗИСКВА УЕДИНЯВАНЕ“

Светът, в който попаднах, се оказа не чак толкова безкраен, както ми се стори в началото. На разстояние близо един километър на север от моята барака се простираше ограда, която отделяше от територията на института онова, което аз бях нарекъл за себе си оазис от яркочервени палми. В действителност палмите не бяха яркочервени, но не бяха и зелени. Денем цветът на листата им изглеждаше оранжев, почти като цвета на пясъка.

По време на един разговор с Поасон научих, че главният вход за територията на института се намира на северната стена, до североизточния ъгъл. През тези врати при Грабер пристигали различни товари, материали, гориво за електростанцията и цистерни с вода.

Най-малко в четири постройки се помещаваха химически лаборатории. В двете едноетажни бараки точно пред централния вход се намираха лабораториите на Шварц, малко по-на север имаше още една лаборатория и четвъртата бе непосредствено до стената на оазиса от яркочервените палми. В нея работеше Поасон. Над покривите на бараките стърчаха ламаринени тръби — изсмукваха въздуха от помещенията, където се провеждаха изследвания.

Триетажната тухлена сграда в югоизточния ъгъл на територията беше резиденцията на самия Грабер. Вдясно от сградата се издигаше водоразпределителната кула.

Бяха минали повече от три месеца, откакто бях пристигнал. Придвижването ми по територията се ограничаваше както и преди в двете бараки, където се разпореждаше доктор Шварц. Освен мен под негово разпореждане бяха още само двама сътрудници — един немец на име Ханс и италианецът Джовани Сако. И двамата работеха в северната барака и никога не се отбиваха при мен. Цялата северна барака представляваше синтетична лаборатория. Там се получаваха някакви химически вещества. Там живееше и доктор Шварц заедно с Ханс и Сако. Аз живеях сам.

По територията денем и нощем се движеха часови. Те дежуряха по двама, въоръжени с карабини. Обикаляха цялата територия по някакъв много сложен маршрут.

Рядко успявах да видя на територията някого от хората. Особено безлюдна бе южната част, макар денем да излизаше дим от ламаринените тръби, а нощем понякога да светеха прозорците. Покрай източната ограда минаваше асфалтиран път и по него доста често до помпената станция или до електростанцията пристигаха камиони. По същия този път от време на време се появяваха хора, загърнати в бели сутани. Това бяха работници от местните жители.

Дълго време не познавах никого освен Шварц и Поасон. Ханс и Сако бях срещал, когато посещавах с резултатите от анализа северната барака, но всеки път щом влезех при тях, те веднага отиваха в друго помещение, като ме оставяха насаме с доктор Шварц. Поасон идваше при мен сам, обаче, след случая със спирта, много рядко. Отбиваше се най-вече, за да вземе някакъв реактив или да ми остави препарат за анализ. Той винаги бе мълчалив, замислен и както ми се струваше, пийнал. В мен се бе създало впечатление, че нещо го гложди, но какво точно — той или не искаше, или не можеше да каже.

Впрочем наскоро след пристигането ми аз имах още един познат, по-точно позната. Не я бях виждал. Запознаването ни стана по телефона. Веднъж, когато, кой знае защо, се поуха, неочаквано иззвъня телефонът ми. Понеже дотогава никога не бе звънял, аз скочих като опарен и грабнах слушалката. Не бях успял да кажа нито дума, когато в слушалката се чу женски глас:

— Господин Мюрдал, време е за работа. — Това бе казано на френски със силен немски акцент. — Закъснявате за работа, господин Мюрдал. Вече е осем и десет минути.

Погледнах часовника си. Беше едва седем.

— По моя часовник е едва седем... — измънках аз смутено.

— Не сте си сврили часовника. Звънете ми винаги вечер след осем часа. Аз ще ви казвам точно време.

— А как да ви звъня?

— Просто вдигнете слушалката.

— Добре, благодаря. Ще ви се обаждам, извинете, как се казвате?

— Айнциг.

Задължение на тази телефонистка бе и да събужда сътрудниците за работа.

След време започнах да използвам по-често телефона, за да не ходя излишно при доктор Шварц. А също и в случаите, когато бе необходимо да запитам Поасон каква е участта на анализите ми, тъй като не ми беше позволено да отивам при него.

Вдигах слушалката и молех да ме свържат с когото ми бе нужно да говоря. „Моля“ — обаждаше се женският глас и ме свързваше. Веднъж вместо доктор Шварц италианецът бе вдигнал слушалката. Той започна да ми говори бързо на неправилен немски език, че количеството на силиция, което съм открил в препаратата, е твърде малко, и че е необходимо да повтора анализа, и че...

В този момент разговорът ни бе прекъснат. Когато започнах да крещя в слушалката отново да ме свържат, гласът на фрау Айнциг изрече с подчертана любезност:

— По тези въпроси следва да разговаряте само с доктор Шварц. Той отсъства сега.

Не знам защо, след този случай се заинтересувах къде минава кабелът на моя телефон. Оказа се долу, под пода. Електропроводът също бе подземен. Мъчех се да разбера къде се намира телефонният комутатор. Сигурно в триетажната сграда, обитавана от доктор Грабер.

Откакто бях в института на Грабер, аз научих доста неща. Сега можех много прецизно да извършвам качествено и количествено химическите анализи, при това със значително по-голяма точност отколкото в университета. За откриване на химични елементи прилагих освен обикновените реактиви и чувствителни органични индикатори. Усвоих много физически методи за анализ, за които знаех или само от книгите, или от един-два практически опита с остаряла апаратура. Бях усвоил и различни анализи — колориметрични, спектрофотометрични, спектрални, рентгеноструктурни и потенциометрични. Доктор Шварц настояваше да изпълнявам особено прецизно последните.

— Вие трябва да определяте извънредно точно концентрацията на водородните йони в разтворите. Трябва да можете накрая да я усещате с точност до третото деление — поучаваше ме той.

Дълго време не можех да разбера защо това е толкова важно. Едва по-късно, когато тук, в пустинята, се разиграха трагични събития, разбрах смисъла на всичко това...

От лабораторията, където живееше Шварц, ми донасяха за анализ или разтвори, или вещества на кристали. Поасон ми донасяше обикновено пепел. Той гореше нещо в лабораторията си, а аз трябваше да определя състава на онова, което оставаше. От време на време ми донасяше разтвори. Но те не бяха кристално чисти разтвори, каквито получавах от Шварц. Неговите разтвори бяха почти винаги много мътни, със седименти, понякога миришеха неприятно. Когато ми ги предаваше, той много държеше, преди да ги сложа в потенциометричната кювета или в кюветата на нефелометъра, да ги разклащам добре.

Веднъж здравата се скарахме с него.

— Вижте какво, Поасон! Веднъж доктор Шварц бракува анализа ми само защото бях изсипал в ръката си чист химически реактив. А вие ми носите някакви помии. Ето вижте, например в епруветката плава парченце от дърво или кожа, или дявол знае какво! Колкото и да го разклащаш, тази мръсотия или ще попадне, или няма да попадне в анализа. И аз съм сигурен, че при точността, която се изисква, при вас могат да се получат различни резултати.

— Направете така, че тази тъкан да попадне в анализа, особено в качествения — каза той и си отиде.

Аз записвах резултатите от всеки анализ на специална бланка, като посочвах всички данни: какви химични елементи влизат в състава на препарата, техният процентен състав, ивицата на абсорбиране на веществото в ултравиолетовата и инфрачервената част на спектъра, коефициентите на разсейване, концентрацията на разтворите, вида на кристалната структура за твърдите и кристалните вещества, концентрацията на водородните йони и така нататък.

Отначало изпълнявах цялата работа автоматично, без да се замислям какво е значението ѝ и за какво е необходима. Просто ме увличаше многообразието от сведения, които се получаваха за веществото, като се използват съвременни методи на изследване. Приятно ми бе да науча за някакъв си розовичък прах, че молекулите на веществото са разположени в него в строго кубична форма. А за това говореше рентгеноструктурният анализ. Спектрофотометричният анализ показваше, че това е органично вещество, в което има метилова, хидроксилна, карбоксилна и ароматни групи, че са налице двойни и тройни връзки. Че веществото има киселинна реакция —

говореше потенциометричният анализ. Че в състава на молекулите на веществото влизат атоми на силиций, алуминий, желязо и така нататък, научавах от резултатите на емисионния спектрален анализ. Понякога се получаваха толкова много данни, че аз свободно написвах химическите формули на изследваните съединения.

Аз успях да завърша химическия анализ с написване формулата на веществото само за препаратите, които получавах от Шварц. Що се отнася до анализите за Поасон, то те бяха също тъй мътни, както и разтворите му. Това бе огромно натрупване на различни химически елементи, групи, радикали, йони. Какво ли нямаше в тях. Спектралният емисионен анализ на пепелта даваше такова огромно количество линии, че едва след многочасово проучване на спектрограмите можеха да бъдат написани всички онези елементи, които се откриваха там.

Но скоро след като бях извършил най-малко двеста анализа, аз неочаквано направих откритие: и при чистите вещества от Шварц, и при „мръсотията“ от Поасон почти винаги откривах силиций. Силицият в съединение с други елементи натрапчиво фигурираше почти навсякъде. Ту влизаше в киселинния остатък, ту в радикала на органичното съединение, ту се срещаше като комплексен йон в съединение с други елементи, но силиций имаше почти винаги. Казах почти, защото имаше няколко анализа, в които не се откри силиций, но затова пък в тях се откри друг елемент от четвъртата група на периодичната Менделеева система — германий.

Това бе важно откритие и аз го направих съвсем самостоятелно. Както ми се стори, то мъничко ме приближи до отговора на измъчващия ме въпрос: с какво се занимават тук немците. Когато се убедих, че тук изследват съединенията на силиция, всичко изведнъж ми стана още по-неразбираемо отпреди. Като химик аз знаех свойствата на силиция и на съединенията му. Мислено прехвърлях в паметта си много от тях, но те, бях почти сигурен в това, не можеха да представляват голям интерес. Съединенията на силиция са пясъкът, различните твърди минерали — кварцът, гранитът, шпатите, стъклото, течното и твърдото, материалите за режещи инструменти, като силициевия карбид. Силиций — това са различните силикатни изделия: керамика, порцелан, фаянс... Това са все отдавна познати неща. Заслужаваше ли си да се завреш в пустинята, за да изследваш

тайно от целия свят съединенията на силиция? Накрая реших да поговоря по този въпрос отначало с Поасон, а после с Шварц.

С Поасон просто не се получи разговор. Когато го запитах защо в неговите анализи винаги е налице силицият, той изведнъж се навъси, после, сякаш се страхуваше, че могат да го подслушват, каза шепнешком:

— Погледнете наоколо. Навсякъде е пясък. Пясъчен прах винаги може да попадне в препарата. А известно е, че дори най-малки следи от силиций лесно се откриват.

Това бе казано с такъв вид и така изразително, че почти означаваше: „Не се правете на идиот и не задавайте неуместни въпроси.“

Не го попитах нищо повече, защото разбрах, че лъже. В неговите препарати винаги имаше доста много силиций. Не бе възможно специално да сипва в епруветките пясък!

Разговорът с доктор Шварц излезе по-интересен. Веднъж му занесох цяла купчинка анализи. Когато той започна да разглежда един от тях, аз казах:

— По отношение на този не съм много сигурен.

— Защо? — Той вдигна към мен светлосините си очи. Имаше навик, разглеждайки нещо, да дъвче крайчеца на кибритена клечка. И сега правеше същото. Но след моята забележка ми се стори, че лицето му, винаги спокойно и самоуверено, изведнъж стана напрегнато.

— Тук не открих силиций — отговорих аз, без да свалям поглед от него.

— Силиций ли? А защо мислите, че непременно трябва да го има тук?

— Обикновено го намирам във всички препарати, които вие ми предавате. Нали работим със съединенията на силиция?

Задах последния въпрос, като се мъчех да изглеждам колкото е възможно по-безразличен и спокоен, макар че по съвсем необясними причини сърцето ми силно биеше. Някаква свръхинтуиция ми подсказа, че току-що засегнах нещо, което представлява страшна тайна. Неочаквано Шварц се разсмя високо.

— Господи, какъв идиот съм! И през всичкото това време съм ви принуждавал да си блъскате ума над въпроса с какви съединения

имаме работа? А нали аз трябваше да ви съобщя това от самото начало. Тогава вашата работа щеше да придобие съвсем друг смисъл.

Като се насмя хубаво, Шварц избърса с кърпа насълзените си очи и спокойно, но весело каза:

— Ама разбира се, разбира се, ние се занимаваме с изучаване и синтез на силицийорганични съединения. Изследваме органичните съединения на силиция. Това е. В това се състои и цялата ни работа.

Аз продължавах да го гледам с учудени очи, сякаш питах: „А защо точно тук, в пустинята?“

Той обаче отговори на този неизречен въпрос:

— Знаете ли, силицийорганичните съединения не са достатъчно изучени. Онези, които са били синтезирани досега, още нямат никакво практическо значение. Но, изглежда, бъдещето принадлежи на тях.

Доктор Шварц стана и отиде до големия библиотечен шкаф. Извади едно немско химично списание и ми го даде.

— Ето вземете и прочетете тук статията на доктор Грабер за органичните съединения на силиция. Професорът се е занимавал с тези съединения още преди войната. А сега продължава своите изследвания в същата насока. Защо тук, а не в Германия ли? Това е съвсем ясно. Истинската наука изисква уединяване.

УРАГАНЪТ

След половин година животът ми потече еднообразно. Настъпи зимата. Тя се различаваше от лятото по това, че веднага след залязване на слънцето ставаше толкова студено, че не ми се излизаше на позволената вечерна разходка. Електрическата печка не можеше да затопли стаята ми и затова, още щом се мръкнеше, се мушвах под одеялото и четях.

Забелязах, че през този зимен период в южната лаборатория кипеше работа. От комина на бараката денонощно излизаше пушек, прозорците светеха през цялата нощ. И ето че веднъж, когато бе свършил работният ми ден, в лабораторията неочаквано се втурна висок светлорус човек с рогови очила, стиснал в ръце със смутен вид порцеланов буркан. Той се спря за миг на вратата като закован.

— Моля да ме извините, трябва да видя господин Шварц — промълви накрая той, като се усмихваше плахо.

— Господин Шварц отиде някъде. Сигурно в лабораторията си.

— Уви, няма го. Бях там. А това е толкова спешно, съвсем спешно!...

— Може би аз ще мога да ви помогна? — загледан в буркана, го запитах аз.

— Не знам, не знам. Изпрати ме доктор Грабер... Трябва незабавно да се направи пълен анализ ей на това.

Той погледна буркана и тутакси по притисна силно до гърдите си.

— Но това е точно по моята специалност — казах аз и протегнах ръка към него.

Немецът се дръпна рязко назад и заотстъпва към вратата.

— А вие имате ли достъп до изследванията „Изолда две“? — прошепна той, обгръщайки с длани скъпоценния си буркан.

— Разбира се! — безсрамно излъгах аз, понеже разбрах, че сега ми се предоставя изключителен случай да науча нещо много важно. — Разбира се. Позволено ми е да изследвам „Изолда-две“, „Зигфрид-

нула“, „Свобода“, „Лорелай“, всички изследвания от цикъла „Глиненият бог“.

Беше ме обзело някакво налудничаво вдъхновение и аз измислих всички тези шифри на неизвестни за мен изследвания мълниеносно. Нямайки никаква представа за това, което говорех аз, той започна да се колебае и каза плахо:

— А вие немец ли сте?

— Господи, разбира се! Нима може един чужденец да бъде допуснат до такива изследвания! Роден съм в Саар — продължавах да лъжа, а през това време една мисъл не ми даваше мира: „По-скоро, по-скоро давай твоя проклет буркан, докато не е станало късно, докато не е дошъл Шварц...“

— Вземето го тогава. Само че аз трябва да присъствувам. Така ми заповядаха...

— Добре. Знам, че такъв е редът.

Той ми подаде белия порцеланов буркан, затворен с капак.

— Какво трябва да се определи? — запитах аз.

— Концентрацията на водородните йони, количеството на силций, натрий и желязо.

— Това ли е всичко? — запитах весело аз.

— Това. Само, моля ви, по-бързо...

В моята лаборатория високо до тавана светеше силна електрическа лампа. Освен нея имаше още една лампа без абажур на работната маса. Отидох до нея и отворих капака.

Порази ме миризмата на течността вътре. Разклатих леко буркана и замрях потресен, като гледах как по белоснежните стени се стича гъста червена маса.

Това беше кръв.

— Боже мой, защо се бавите толкова? Та това е образец седемнадесет-четиридесет и две. Различава се от вчерашния само по концентрацията на водородните йони. Ако анализът не се направи бързо — тя ще коагулира!

Вдигнах към немеца облещените си очи, като продължавах да стискам буркана. Изведнъж усетих, че той бе топъл, много по-топъл, отколкото можеше да се загрее, като го държиш в ръка.

— А вие сигурен ли сте... че ще се съсири? — промълвих аз накрая с пресипнал глас, като се приближавах бавно към немеца.

Той започна да отстъпва назад, втрещил в мен огромните си светлосини очи. Вървахме така много бавно, той — пред мен, гърбом към стената, а аз на две крачки от него, стиснал трескаво порцелановия буркан.

— А сега ми кажете — продължих със зловещо хриптене аз — чия е тази кръв?

— Вие сте луд! Да не сте забравили? Серията „Изолда-две“ — това са зайци, плъхове и гълъби! Хайде, побързайте...

В този момент аз почнах да се смея с глас. Не знам защо се изплаших толкова от кръвта. Защо ми направи толкова ужасяващо впечатление? Заешка кръв! Ха-ха-ха! Удивително! А пък аз мислех...

— Ах да, ама разбира се! — окопитих се аз, като се плеснах силно по челото с длан. — А пък аз помислих, че е по серия...

— А няма има серия, в която... — изведнъж зашепна немецът и на свой ред започна войнствено да стъпва към мен... Лицето му се бе изкривило от омраза и презрение. Симпатичното и младо лице мигновено се превърна в страшно...

Мъчно можем да си представим как би завършила тази неочаквана среща, ако в лабораторията не се бе втурнал доктор Шварц. Той налетя като вихър, разярен и вбесен. Никога не бях го виждал такъв. Цялото му добродушие, любезност и приветливост бяха изчезнали. Още от вратата закрещя свирепо:

— Вън! Вън оттук! Кой ти е дал право да се вреш тук без мое разрешение?

Мислех, че всичко това се отнася за мен и вече се канех да отвърна нещо, когато доктор Шварц неочаквано изтича до немеца и го удари с всичка сила по лицето. Прикрил с ръка очите си, немецът отскочи към прозореца, но Шварц го настигна и го удари още веднъж с юмрук.

— Мръсна свиня, къде е препаратът??!

Немецът не отговори. От устата му се стичаше тънка струйка кръв.

— Къде е препаратът, тебе питам, негодник такъв?

— При мен е, господин доктор — тихо казах аз по немски, като подавах порцелановия буркан на Шварц.

Озверялото лице на доктора по химия изведнъж се изкриви в нещо подобно на усмивка. Дотогава той сякаш не бе забелязал

присъствието ми. После долетя до мен със същата озверяла физиономия, както преди малко, и закрепця:

— Кой ти разреши да вземаш този препарат? Ах ти, френска свиня!...

Той замахна да ме удари, но аз успях да се прикрия с ръката, в която държах буркана, и ударът на юмрука му улучи него. Ударът бе силен, бурканът отскочи от ръката ми, удари се о стената точно над работната ми маса и се пръсна на парчета. На стената се образува огромно червено петно, което започна бързо да се разлива на всички страни. Цялата ми маса, всичките ми книжа бяха изпръскани с кръв. Няколко капки бяха пръснали върху електрическата крушка и сега цвъртяха върху нажежената и повърхност.

За миг настъпи мъртва тишина. Очите на всички ни бяха приковани към огромното петно на стената и към цвъртящите капки върху лампата. Пръв се опомних аз.

— Извинете, че се заех с тази работа, но според думите на този господин анализът трябвало да се направи веднага...

— Веднага ли? — промълви Шварц, сякаш току-що се бе събудил. — Ах да, веднага...

— Заекът току-що бе убит, господин Шварц... — измънка светлорусият немец.

— Да, наистина. Кръвта беше още топла и трябваше веднага да се определи концентрацията на водородните йони...

— Тъй-тъй. Дявол да го вземе. А пък аз мислех... Този негодник Ханс ми каза... Тю, каква глупост...

Шварц отиде до масата и започна да бърше с носната си кърпа електрическата крушка. После се залови с масата ми.

Вече успокоен, Шварц се усмихна и както винаги погледна добродушно и весело отначало мен, а после и немеца.

— Дяволите да ме вземат! Аз май избухнах без основание. За това е виновен този негодник Ханс. На него трябва да му тегля един хубав бой. Впрочем не ми се сърдете нито вие, Мюрдал, нито вие, Фрьолих. Като деца сигурно сте си патили без причина и вина от баща си, когато се е прибирал вкъщи без настроение. Повярвайте ми, аз ви желая доброто. Да вървим, Фрьолих... Аз лично ще се извиня пред доктор Грабер за опропастения материал. Утре ще повторим анализа.

Още веднъж моля да ме извините, Мюрдал. Лягайте си да почивате. Късно е вече. Лека нощ.

С тези думи Шварц, а с него и Фрьолих, с когото така и не успях да се запозная, излязоха от лабораторията. Немецът продължаваше да стиска с изцапаната с кръв ръка разбитата си уста. Стори ми се, че ме погледна с учудване.

След излизането им аз постоях няколко минути пред изпръсканата с кръв маса. В главата ми всичко се бе объркало. Чувах бесните ругатни на доктор Шварц, плахия и изумен глас на Фрьолих и несъзнателно си повтарях: „Изолда-две“, „Изолда-две“... После загасих лампата и отидох в спалнята. Никак не ми се спеше. Легнал по гръб, бях вторачил очи в тъмнината и продължавах да мисля за случилото се. Нима всичко това стана поради лошото настроение на Шварц? Или може би има нещо друго? Защо се нахвърли така върху Фрьолих? И защо внезапно се успокои? Какво му е наговорил Ханс?

Обърнах се на другата страна. В пустинята забушува вятър и пясъчинките яростно се блъскаха в стъклото на прозореца ми. Силният вятър виеше в комина на вентилаторния шкаф в съседната стая... С всяка минута той ставаше все по-стихийен и не след дълго прозорците на лабораторията се тресяха и дрънчаха. Пясъкът съскаше най-различно, сякаш се мъчеше да си направи пролука в лабораторията, да се втурне вътре и да засипе всичко. Повдигнах се на лакти и погледнах през прозореца. Беше тъмно като в рог. Пясъчен прах като плътна пелена бе забулил небето. Разразяваше се ураган, пясъчна буря, втора по ред, откакто бях дошъл тук. По време на такива страшни бури във въздуха се издигат хиляди тонове пясък. Пясъчните смерчове се носят из пустинята като побеснели, повличат нови маси пясък и превръщат нощта в ад, деня в нощ...

Неочаквано сред свиренето и съскането до слуха ми стигнаха някакви странни звуци... Нещо подобно на драцене, скърцане, працене... Скърцането идеше някъде отдалеч, иззад плътната пясъчна пелена, която ме отделяше от целия останал свят. С всяка секунда то се усилваше все повече и повече. Станах от леглото, отидох до прозореца и се ослушах. Драценето се чуваше съвсем близо, някъде край прозореца. Взирах се в непрогледния мрак, мъчейки се да видя онова, което беше за мен необяснимо, тайнствено, което предизвикваше в мен едновременно и страх, и любопитство. Очаквах всеки момент от

другата страна на прозореца да се покаже някой... И изведнъж внезапно разбрах, че скърцането и дращенето не идват отвън, а отвътре, че звукът се поражда тук, в лабораторията, в съседната стая!

Мигновено изтичах до вратата и я разтворих широко. В този момент дращенето се чуваше особено силно. Сякаш някой опипом се мъчеше да пъхне ключ в ключалката.

Пипнешком намерих на стената ключа и запалих лампата. Спектрофотометричната лаборатория се изпълни със светлина. Тук всичко си беше така, както преди около един час. И само този странен звук изпълваше сега стаята. Откъде идеше той? Бавно тръгнах между масите и уредите, стигнах до вентилаторния шкаф и накрая се приближих до голямата металическа врата, зад която се намираще понижаващият трансформатор, който се използваше, както аз мислех, за спектрографа. На сивата желязна врата беше нарисувана бяла череп и две кости, пресечени от червена мълния. Беше написано на немски: „Внимание! Високо напрежение!“

Приближих се до тази врата. Да, оттук идеше звукът. Някой от другата страна на вратата се мъчеше да я отвори. Но кой? Нима там няма трансформатор?

Дълго стоях до вратата с нарисувания човешки череп, докато дращенето на метал о метал спря да се чува. Ключалката щракна и вратата леко се отвори.

Отначало не можах да видя нищо в тъмната пролука. После от нея се показва човешка глава. Аз за малко не извиках, като познах в него Морис Поасон.

Когато очите ни се срещнаха, той ми направи знак да угася лампата. Щракнах електрическия ключ и се върнах при вратата. Тя се отвори тежко. Аз не можех да го виждам, но чувах как задъхано диша. После той ми прошепна:

— Сам ли сте?

— Да.

— Повярвайте ми, аз съм честен човек и не мога да остана тук повече.

— Какво сте намислили да правите?

— Да бягам.

— Къде?

— Да избягам оттук във Франция. Да разкажа на всички каквото знам...

— А няма човек не може да си отиде оттук нормално?

— Не.

— Как мислите да избягате?

— Това си е моя грижа. Нямам време за обяснения. Колко е часът?

Погледнах светещия циферблат на часовника си:

— Два без четвърт.

— След седем минути те ще бъдат далеч...

— Кои?

— Часовите. Ето какво. Вземете този ключ. Чрез него ще можете да научите някои неща. Само че не вървете по дясната галерия. Вървете направо. Ще се изкачите по едни стъпала горе и ще отворите също такава врата като тази. Аз мисля, че те ще намерят човек на моето място не по-рано от един месец. През това време вие ще успеете да научите всичко.

— Мога ли да ви помогна с нещо?

— Три неща: очила, шише с вода и чаша спирт. Спирта ще изпия сега.

— Аз нямам очила против праха. Имам работни очила. Впрочем защо не влезете в стаята?

— Почакайте. Не бива да влизам при вас, както обикновено. Донесете очилата. В такова време не мога да мина без тях. Има много пясък.

Върнах се в моята стая и взех от масата очилата. После пипнешком намерих шишето със завинтваща се запушалка и го напълних с вода. Поасон изпи спирта от чашата и отпи няколко глътки вода от шишето.

— Така, струва ми се, друго няма. А сега ме вдигнете на ръце и ме занесете до външната врата. Ако там всичко е спокойно, ще изляза.

— На ръце ли? Вас?

— Да. Вдигнете ме на ръце. В противен случай ще разберат, че съм при вас.

Той излезе от шкафа и аз го понесох към изхода.

Когато отворих външната врата, върху нас яростно се нахвърли облак от пясък. Ослушахме се няколко секунди в стенещия вятър.

Морис ме докосна до рамото.

— Време е. Сбогом... Не забравяйте, че сте французин и човек. Заклучете вратата на трансформаторния шкаф. Сбогом. Скоро и вие ще разберете всичко...

Той се наведе напред и се изгуби в стенещия мрак.

Върнах се в лабораторията, запалих лампата и заключих „Трансформаторния шкаф“

Не можах да заспя през тази страшна нощ. Чак на сутринта се унесох в тежък, кошмарен сън. Събуди ме яростен телефонен звън.

— Мюрдал, спите като заклан? — чух строгия глас на фрау Айнциг. — Защо не сте започнали още работа? Това, че нощем не спите и се разхождате като лунатик из лабораторията, не ви дава право да се успивате за работа.

— Боже, а колко е часът сега?

— Сега е девет и две минути.

— Да, но още е толкова тъмно...

— Макар това да не влиза в задълженията ми, мога да ви съобщя, че вън бушува ураган — отговори ми тя с язвителен тон и затвори телефона.

Облякох се бързо и отидох да се мия.

ПЛЪХЪТ

Странното появяване на Поасон посред нощ в лабораторията ми и бягството му събудиха у мен тревога. Всичко стана толкова неочаквано, че в продължение на няколко дни не можех да дойда на себе си и постоянно си спомнях всички подробности около това събитие.

Неговото бягство не промени нищо в института. Нито доктор Шварц, нито фрау Айнциг, нито часовете, обикалящи територията, не проявиха никакви признаци, че е станало нещо необикновено. Всичко си вървеше по старому.

Аз продължавах да получавам за анализ от Шварц голямо количество органични и неорганични вещества. Престанаха само „мръсните“ препарати, които ми донасяше Морис.

С неговото изчезване аз загубих единствения събеседник, с когото понякога можех да водя неслужебни разговори.

Не видях повече и Фрьолих. Но след идването му в моята лаборатория и случилото се във връзка с това Шварц започна да се отнася към мен по-сухо и по-официално. Той престана да разговаря с мен за неща, нямащи отношение към работата. Често, преглеждайки резултатите от моите анализи, той ставаше раздразнителен и придирчив. Случваше се да ми нарежда да променям или да повтарям анализите. Направи ми впечатление, че при всички случаи, когато това ставаше, анализираните вещества представляваха смолообразни течности, малко мътни на светлината. Тези вещества имаха огромно молекулярно тегло — понякога повече от един милион — и сложна молекулярна структура, в която аз открих с помощта на инфрачервения спектрофотометър захаридни и фосфатни групи и азотисти основи. Странно бе, че не откривах силиций в тези вещества. Точно това обстоятелство, както ми се струваше, правеше доктор Шварц раздразнителен и нервен. Престраших се веднъж да попитам Шварц какви са тези особени вещества. Без да обръща главата си към мен,

като продължаваше да се вглежда в написаните в колонка данни, той отговори:

— Рибонуклеинови киселини.

След това аз се мъчех да си спомня всичко, което знаех за тези киселини от курса по органична химия. За съжаление онова, което си спомних, беше съвсем малко. Тези киселини представляват специфичен биологичен продукт и в обикновените учебници по органична химия за тях само се споменава. Почти нищо не намерих за тях и в малката справочна литература и в списанията, които имах на разположение. Рибонуклеиновите киселини са основните химически вещества, влизащи в ядрения състав на живите клетки. Те са особено много в бързо размножаващите се клетки и в клетките на главния мозък. Нищо повече не можах да си спомня. Но със сигурност знаех, че в състава на рибонуклеиновите киселини силиций не влиза и ми беше напълно необяснимо защо Шварц е очаквал да се открие и там силиций.

Към края на зимата имах особено много работа. Сега почти всички анализи се отнасяха или за рибонуклеиновите киселини, или за аналогични на тях вещества. Силицийт бе изчезнал напълно от списъка на елементите. Шварц се бе превърнал от самодоволен и добродушен учен в злобен следовател. Той не разговаряше, а ръмжеше. Преглеждайки бележките ми, той яростно захвърляше листчетата настрана и, извърнат, мърмореше под носа си най-непристойни ругатни. Без да се стеснява от мен ни най-малко, той скачаше от мястото си, хукваше в съседната стая, където работеше италианецът Джовани, и се нахвърляше върху него с ругатни, смесвайки немски, италиански и френски думи. Стана ми ясно, че италианецът е синтетик, който трябва на всяка цена да вкара в рибонуклеиновата киселина силиций. Той правеше огромно количество синтези, като променяше всеки път температурата, налягането в автоклавите и колбите, съотношението на реагиращите вещества. Сако крещеше, че съвсем точно бил изпълнявал всички указания на синьор професора, но не е виновен, че силицийт не се свързва с молекулата на рибонуклеинова киселина.

Веднъж, когато Шварц се нахвърли върху Джовани с поредния поток от ругатни, аз не издържах и се намесих.

— Как смееете да се отнасяте така с човек, като го обвинявате, че не може по ваш каприз да променя законите на природата! — закрещях аз, когато Шварц замахна да удари с юмрук синтетика.

Шварц се вцепени за миг, но после скочи към мен.

— Ах, и ти ли си тук, френска свиня. Вън!

Притъмня ми пред очите от гняв, но се сдържах и не мръднах от мястото си. Само процедих през зъби:

— Вие не сте никакъв химик, а безмозъчен негодник, щом проведеният под ваше ръководство синтез не дава желаните резултати.

Доктор Шварц стана бял като платно, очите му почти изскочиха от орбитите. Задъхвайки се от гняв, той бе готов да ме разкъса на парчета. В това време Джовани се приближи до доктора откъм гърба му. Очите на италианеца блеснаха злобно. Шварц бе висок, широкоплещест мъж, по-силен от всеки един от нас, но едва ли би посмял да се опълчи срещу двама ни. Той замахна да ме удари, но в същия момент италианецът го хвана за ръката.

— Една секунда, синьоре — изсъска той.

Шварц постоя мълчаливо между нас двамата няколко секунди, като оглеждаше ту единия, ту другия. По бурното му дишане проличаваше, че омразата му към нас е безгранична и че е готов да ни убие, само че му бяхме нужни и това го възпираше да изпълни желанието си.

— Запомнете хубавичко този ден — измърмори накрая той по немски. — Запомнете го завинаги. А сега се махайте оттук!

След тази бурна сцена бавно се запътих към лабораторията си. Всичко в мен кипеше от злоба. Проклинах и себе си, и Шварц, и целия свят и главно защото нищо не разбирах. Не разбирах защо Шварц се вбесява, когато не намира силиций в рибонуклеиновите киселини. Не разбирах защо избяга оттук Поасон. Не разбирах защо лабораторията се намира в пустинята. С една дума, нищо не разбирах и всичко това повече ме караше да изпадам в отчаяние, отколкото нарастващият деспотизъм на Шварц.

„Силиций, силиций, силиций“ — се въртеше в главата ми, докато вървах бавно към своята барака, втренчил очи в нажежения пясък. Ето го силиция. Силициев окис в огромно количество, пръснат по необятните пустини на Африка. Тук го има колкото си искаш. Но той си има свой самостоятелен живот. Съществуват строги закони къде

може да го има и къде не трябва да го има. Това е елемент със специфичен характер, както всеки химически елемент. В съответствие със структурата на електронната си обвивка той се проявява в химическите реакции по определен начин. С готовност се присъединява към едни вещества и не се присъединява към други. И нима за това е виновен Джовани? Но защо силицият? Ако Грабер се интересува от органичните съединения на силиция въобще, тогава защо е необходимо да се вкарат атоми на силиция в молекулата на биохимичен продукт?

Хиляди въпроси измъчваха мозъка ми. Когато наближих вратата на лабораторията, изведнъж се спрях като закован.

Откакто бях заживял в пустинята, неведнъж бях правил разходки по пясъчното море. Бях свикнал със заобикалящия ме еднообразен пейзаж. Познавах тук всичко в подробности. От първия ден на пристигането ми в института всичко бе еднообразно и замряло и само коминът на южната лаборатория бълваше дим ту по-силно, ту по-слабо, повърхността на пясъка в зависимост от вятъра ситно се набраздяваше или придобиваше форма на застинали вълни. Пясъкът, огрян от слънцето, винаги имаше кремав цвят, а в особено горещите дни придобиваше лек светлосин оттенък, сякаш се покриваше с много тънка лъскава ципица, в която се отразяваше небето. И всичко наоколо бе покрито с пясък, по който тук-там се виждаха редки следи на минали по него хора, следи, които изчезваха бързо.

И ето стоях аз сега пред вратата на своята барака и с учудване гледах нещо, което лежеше вдясно от каменните стъпала. Не беше трудно да се досетя, че това бе умрял плъх.

Появяването му бе толкова неочаквано, че не повярвал на очите си, лекичко ритнах с върха на обувката си сивото телце. Останах изумен, когато почувствувах, че се допирам до нещо твърдо като камък.

Озърнах се. Една двойка часови стоеше далеч, от северната страна, а другата беше почти до мен. Както бе прието, те стояха неподвижно и гледаха към мен.

След като се подвоумих около една минута, аз се наведох над плъха и започнах да завързвам старателно връзката на обувката си. След няколко секунди се изправих, стиснал в ръката си плъха, и спокойно влязох в лабораторията.

Отначало помислих, че плъхът е изсъхнал на слънцето. Тази мисъл ми хрумна, защото още щом докоснах дългата му опашка, тя веднага се счупи като тънко сухо клонче. Тялото му обаче нямаше сбръчкан вид, както става при изсъхнали животни. Трупът приличаше повече на препариран, натъпкан вътре с нещо много твърдо. Козината на плъха бе остра като четина.

„Ако е бил специално препариран, тогава кой би могъл да го изпусне пред моята врата?“ — помислих си аз.

Невъзможно е да не съм го забелязал предишните дни, по време на разходките ми. Той се е появил тъкмо тази сутрин, по времето, когато бях при Шварц. Може би именно през този час някой бе дошъл до моята врата? Но в такъв случай по пясъка щеше да има следи? Колкото повече наблюдавах трупа на плъха, припомняйки си случилото се през тези ранни утринни часове, толкова повече стигах до извода, че плъхът се е появил до вратата някак от само себе си. Невероятността на това предположение ме накара да поискам да разтворя трупа. Взех скалпела и се опитах да го забия в коремчето му. Но това се оказа невъзможно, сякаш бях пожелал да пробода камък. Върхът на ножа само драскаше по повърхността, смъквайки тънък слой от козината. Опитът ми да отрежа лапичката завърши с това, че тя просто се счупи. Погледнах счупеното място и за мое учудване забелязах, че то блести като откъртен ръб на гранит. След като се убедих, че не ще мога да разрежа трупа на плъха, реших да го разтроша. Сложих го на тежката плоча, върху която обикновено изгарях препарати за анализиране на пепелта, и го ударих с тежкото ахатово чукало. Няколкото удара се оказаха безрезултатни. Тогава взех чукчето и го стоварих със всичка сила върху плъха. След този удар трупецът се разчупи на няколко големи парчета. Счупените места имаха блестяща стъклообразна повърхност с рисунък, в който не бе трудно да се познае сечението на вътрешните органи на животното. С недоумение въртях в ръцете си парчетата от плъха. Дори ако се допусне, че са го направили специално от камък и са намъкнали отгоре козина, тогава защо е било необходимо да се възпроизведе толкова старателно вътрешната му структура?

Не, това не е изработен плъх от камък. Това е истински плъх, който е бил жив преди, но по някаква необяснима за мен причина се е

превърнал в каменен. И само едно не ми бе ясно: дали се е вкаменил, след като е притичал до вратата на лабораторията ми, или пък...

След кратки разсъждения отчупих от плъха неголямо парченце и изтичах при спектрографа. Яркият пламък на дъгата пламна и в него почна да пращи и да пламти отчупеното парче от плъха. На спектрограмата видях онова, което очаквах — сред огромното множество различни линии, които принадлежаха главно на желязото, се открояваха мазни черни линии, по които лесно можеше да се познае силицият.

Плъхът наистина беше вкаменен.

Това откритие изведнъж ми обясни съвсем по нов начин смисъла на цялата ми работа. Аз неочаквано разбрах защо силицият преди така натрапчиво се откриваше в моите анализи. Смътно се досещах, че мътилката, която ми носеше Поасон, вероятно бе резултат от изгарянето или стриването на прах на също такива каменни животни като плъха, който бях намерил. По нов начин ми се разкри намеъкът на Морис за това, че доктор Грабер се готви да си направи някаква шега с биохимията. Стана ми ясно, че немците се опитват да вкарат силиций в жив организъм. Но защо? Сигурно не за да правят каменни препарирани животни? Тогава за какво?

Мръкна се, но аз продължавах да седя, потънал в разсъждения. Колкото повече мислех, толкова повече се губех в догадки. Защото този каменен плъх бе още една тайна.

Главата ми се замая от напрегнатото мислене. Чувствувах, че ако в най-скоро време не разбере смисъла на всичко това, ще се побъркам. Вече не можех да запитам направо Шварц. Трябваше да запазя в тайна находката си. Необходимо беше да се търсят някакви други начини за разрешаване на загадката. И тогава се сетих. Ключът!

Къде е ключът, който Поасон ми бе дал през нощта на своето бягство?

Спомних си. Бях го скрил под тежката релса, върху която бе сложен спектрографът. Извадих го и го стиснах в ръката си като голяма скъпоценност. Приблжих се смело до вратата на сивия шкаф, на който бе нарисуван човешки череп между две кости, прободен от червена мълния.

Не, не бива така. Това не е обикновена разходка. Това е опасна експедиция, за която е необходимо да се готвя продължително и

старателно. Там, при Грабер, следят всяко мое движение в лабораторията. Фрау Айнциг знае просто всяка моя крачка. Преди да тръгна на пътешествие, за да си обясня тайната, трябва да си осигуря безопасност. За тази цел е необходимо да разбера подробно как ме следят.

Отдръпнах се от сивата врата с изображението на черепа и отново сложих ключа под релсата. Прибрах парчетата от плъха в буркан и го скрих в шкафа с химикалите. През тази нощ сънувах каменни идоли с неподвижни, скръстени на гърдите ръце. Те вдигаха нагоре тежките си глави и с приглушени гласове викаха за помощ...

ОАЗИСЪТ НА ЯРКОЧЕРВЕНИТЕ ПАЛМИ

Скоро след пристигането в института ми стана ясно, че фрау Айнциг от телефонната станция следи всяка моя крачка. Не вадех заключение само от факта, че тя ме будеше в дните, когато по една или друга причина се успивах за работа. Имаше и други, по-очевидни доказателства. Веднъж, когато работният ден бе свършил и аз се бях прибрал в стаята си, тя позвъни и ми съобщи, че съм забравил да затвора крана за вода във фотолабораторията. Както винаги, с подчертана учтивост и язвителност, тя каза: „Господин Мюрдал, вие вероятно мислите, че се намирате в Париж и че под прозорците ви тече Сена.“ Друг път ме попита кой се е отбивал при мен, макар че при мен нямаше никой.

— Тогава кажете, моля ви се, какво правехте преди малко?

— Реших, че сушилният шкаф е сложен на неудобно място и го преместих на друго, по-близо до умивалника — отговорих аз учуден.

— Ясно — извряка тя и затвори телефона.

Следователно по някакви неизвестни за мен сигнали тя доста добре беше осведомена какво става в лабораторията. Дълго разсъждавах по този въпрос и стигнах до извода, че може би пред очите на фрау Айнциг е окачена дъска със схемата на моята лаборатория, на която също както при железопътните диспечери светват сигнални лампички и показват къде се намирам и какво правя. Трябваше да разбера системата за сигнализация.

Всички тежки уреди и шкафове, които се намираха в лабораторията, бяха поставени върху каменна основа, която не бе свързана с настилка на пода. Подът бе покрит с кафяв линолеум и когато вървиш по него, имаш усещането, че стъпваш сякаш по мек килим. Без съмнение подът бе направен по такъв начин, че всеки път, когато на него стъпваше човек, той леко се огъваше и на някои места включваше електрически контакти. Контактите трябва да са няколко, площта на всички стаи и особено на спектрофотометрическата беше

голяма и едва ли натискът върху пода на едно място можеше да се предава по цялата повърхност.

Когато веднъж бях малко по-свободен, се въоръжих с отвертка и започнах да пълзя покрай стените, като повдигах края на линолеума. Скоро търсенията ми се увенчаха с успех. Когато повдигнах линолеума точно под прозореца, открих, че на обратната му страна е закрепена тънка медна мрежа, която сигурно представляваше един общ електрод. Повдигайки още повече линолеума, аз открих, че той свободно лежи върху ниски пружиниращи скобки, между които върху летви са прикрепени малки кръгли пластинки. Достатъчно бе да се натисне повърхността на линолеума, пружинестите скобички се огъваха и мрежата се докосваше до един от няколкото медни електрода. На диспечерската дъска на телефонистката схемата на моята лаборатория бе осеяна с електрически лампички. Тя имаше възможност да вижда не само къде се намирам в даден момент, но и къде отивам и кой идва при мен. Разбрах защо Поасон ме бе помолил да го пренеса на ръце през лабораторията до изхода. Нали в противен случай телефонистката би вдигнала тревога!

Сигнализацията беше построена по един и същи образец във всички стаи на лабораторията. Обаче обстоятелството, че бях разбрал тази несложна електрическа схема, не решаваше въпроса как мога да изляза от лабораторията незабелязан. Бих могъл, разбира се, да склуча няколко електрода и по този начин да създам впечатление у надзирателката, че седя на едно място. Но все пак тя ще види, че се придвижвам по стаята, и веднага ще вдигне тревога. Нали таблото ще ѝ покаже, че в помещението има не един, а двама души! Поразмислих малко, легнах посред стаята по корем и запълзях бавно. После останах неподвижен няколко минути в очакване какво ще стане. И се получи именно това, което очаквах. Телефонът започна да звъни рязко. Усмяхнах се на себе си и продължих да лежа, като се радвах мислено, че накарах фрау Айнциг да се шашне. Телефонът иззвъня още няколко пъти, а после затрещя непрекъснато. Бях сигурен, че ако бях останал да лежа на пода още няколко минути, целият институт щеше да бъде вдигнат на крак. Вдигнах се изведнъж и взех слушалката.

— Къде се губихте? — чух познатия глас.

— Губил ли? Никъде не съм се губил — отвърнах с изненадан глас.

— Тогава кажете какви фокуси правите там в стаята си.

След като помълчах секунда-две, казах с престолено възхищение:

— Знаете ли, мадам, вашата наблюдателност ме изумява. Наистина преди малко аз правех фокуси. Бях се качил на лабораторната маса и се мъчех да смъкна завесата от прозореца, върху която се е насъбрал няколко килограма прах. Ако масата не бе закрепена за пода поради някаква идиотска причина, щях да направя това съвсем лесно. А сега се наложи...

— Стига сте дрънкали! — рязко ме прекъсна тя. — Утре ще ви пратя човек, който да смени завесите.

И така, сега можех да се придвижвам по лабораторията незабелязан. За тази цел трябваше не да вървя, а да пълзя по корем. Това бе съвсем приемливо за мен.

Оставаше нещо съвсем дребно. Трябваше да се направи така, че фрау Айнциг да мисли, че аз съм в лабораторията през времето, когато няма да бъда тук.

Разгледах леглото си и открих електрическия контакт в пружината. Когато лягах, пружината се огъваше и се допираше до продълговата метална пластинка, изолирана от останалата конструкция с порцеланови изолатори. Достатъчно беше да се съединят пружината и изолаторът с жица, и фрау Айнциг ще мисли, че аз спя. Сега, когато системата за сигнализация бе открита, оставаше да обмисля подробностите на бъдещото си пътешествие по направлението, от което преди време бе дошъл Поасон.

Ще трябва да съединя контакта в леглото още когато лежа в него. После ще трябва да се смъкна пълзешком от него на пода и да пропълзя около десет метра, докато стигна до шкафа с трансформатора. Тук ще се наложи да направя сложно гимнастическо упражнение, без да се изправям на крака.

Вратата на шкафа се намираще на около половин метър от пода и бе невъзможно легнал да я стигна. Дълго мислих как да направя това. Този момент бе най-отговорният етап в цялото пътешествие.

В продължение на няколко дни старателно се подготвих за предстоящия поход. Подготовката се състоеше в трениране да се смъкна от леглото така, че да легна на пода изведнъж с цялото си тяло. Свързвах предварително с жица пружината на леглото с металната

пластинка и нощем пълзях по лабораторията, искайки да се уверя, че този начин на придвижване е сигурен. Той наистина се оказа такъв, защото нямаше нито веднъж никакви сигнали за тревога. През това време измислих как да се прехвърля с пълзене през вратата на мнимия трансформаторен шкаф, без да бъда забелязан. За тази цел ще трябва предварително да отворя вратата и да прехвърля през нея въжена примка. Ако се хвана с ръце за нея и опирам краката си в сложения наблизо масивен шкаф с наредените с химикали буркани, ще мога да се вмъкна през вратата, без да стъпвам на крака. Една нощ направих и това упражнение. С големи усилия се откъснах от пода и се вмъкнах през тясната врата. От нея идеше застоял топъл въздух. Когато отпуснах краката си, почувствувах, че те се опряха в каменни стъпала, които слизаха надолу. После извърших обратното действие: с помощта на същото въже и шкафа отново се проснах върху линолеума и се върнах на леглото си.

И така, можеше вече да осъществя замисленото.

За своя поход избрах тиха безветрена нощ, когато имаше пълнолуние и пустинята бе осветена от прозрачна спокойна светлина. Преди да си легна, дълго време седях до прозореца, като се вглеждах в лунното безмълвие, което цареше наоколо. Сребристите пясъчни дюни изглеждаха като гладки морски вълни на фотография. Прозорците на южната лаборатория светеха и аз чаках да угаснат. Светеха прозорците и в сградата, където живееше Грабер. Точно в десет часа вечерта и там всичко ще бъде тъмно. Ще свети само един прозорец, където дежури фрау Айнциг. Точно нея трябваше да излъжа тази нощ. Не знаех дали ще успея или не. Не знаех какво ще получа от това пътешествие по неизвестния подземен път, но желанието ми да разкрия тайната беше много голямо и аз реших да изпълня своя план.

Най-после светлините започнаха да гаснат една след друга и в десет вечерта всичко потъна в мрак.

Тогава вдигнах телефонната слушалка. След секунда се чу гласът на фрау Айнциг.

— Какво има, Мюрдал?

— Имам една молба към вас. Нещо много ми се спи, а се страхувам, че не ще успея да завърша една срочна работа. Моля ви утре да ме събудите към шест-седем часа.

— Добре, ще ви събудя — отговори тя.

— Лека нощ, фрау Айнциг.

— Лека нощ.

След няколко секунди си легнах. Лежах, като гледах да не мърдам, сякаш се боях да не изплаша някого.

„Време е“ — прошепнах си аз след малко.

Порових из джобовете си, проверявайки дали всичко е там. Там бяха ключът на вратата, електрическо фенерче и кутия кибрит. В другия джоб беше ножът. В джоба на престилката мушнах едно въженце в случай, че там, на другия край на подземни път, ми се наложи да правя същите упражнения както тук.

Мушнах ръката си под дюшека и здраво завързах пружината за металната пластина.

Стори ми се, че изминах много бързо разстоянието от леглото до трансформаторния шкаф. Но когато погледнах светещия циферблат на часовника си, той показваше, че съм пропълзъл през лабораторията за двадесет минути. Беше началото на дванадесет.

Когато вече бях вътре в тесния шкаф, от мен се лееше пот като град. Почаках няколко секунди до вратата, за да проверя дали първият етап от пътешествието е минал благополучно. После слязох две стъпала надолу, притворих след себе си вратата и запалих фенерчето.

Каменната стълба се спускаше по наклонена галерия с бетонирани стени. Тя завършваше с малка площадка и оттук започваше тясна хоризонтална тръба. Мушнах главата си в нея и я осветих с фенерчето. На около пет метра разстояние надлъж от двете и страни започваше ред железни куки, върху които се крепяха кабели и жици. По тях в лабораторията идваше електроенергията, а така също се осъществяваше телефонната връзка и сигнализация. Когато допълзях по-близо, веднага различих електрическия кабел от телефонния. Телефонният беше със светлосиня изолация. В дебелия колкото човешка ръка оловен кабел, изглежда, имаше множество тънки жички, които се разклоняваха под пода и се съединяваха с многобройни медни контакти... Сега някоя двойка жици изпращаше в диспечерската лъжлив сигнал за това че аз спя. При тази мисъл се усмигнах.

Трудно бе да се пълзи, защото железните куки постоянно се закачаха за дрехата ми. Трябваше да спирам и да правя сложни движения с ръце и с цялото тяло за да се откача. Тръбата не бе предназначена за пътешествие.

Колкото по-навътре пълзях, толкова въздухът ставаше все по-спарен и по-спарен и накрая ми се стори, че свърши. Спрях се и лежах неподвижно няколко секунди, гълтайки с широко отворена уста горещата задуха. После продължих да пълзя, като спирах на всеки петдесет метра.

Според моите пресмятания тръбата отиваше право на изток. Ако е така, значи ми предстоеше да пропълзя не по-малко от един километър — немалък път. Но не бях изминал и половината път, когато почувствах, че силите ме напускат. Пред очите ми заплуваха разноцветни петна, ушите ми пищяха, сърцето ми биеше неравномерно, ту като в треска, ту сякаш спираше напълно.

„Няма да допълзя... Трябва да се връщам...“

Когато се вмъкнах в тръбата, кой знае защо, не ми мина през ум, че може да се наложи да се върна. Едва сега разбрах, че това е невъзможно. Можеше да се пълзи назад, но то щеше да е още по-тежко. Опитах да пълзя по този начин няколко метра и спрях. Престилката и ризата се омотаваха на главата ми. Металните куки се закачаха за дрехата ми. За да се освободя от тях, трябваше отново да пълзя напред.

Накрая капнах от умора и замрях в пълен мрак някъде по средата на тясната и задушна бетонена тръба, под дебел пласт пясък. „Но нали Поасон е изминал някак този път“ — задъхвайки се, прошепнах аз.

„Да“ — мислено си отговорих.

„Тогава къде е разковничето? Напред, само напред...“

Запалих фенерчето и отново запълзях напред, като спирах само за да се откача от някоя кука.

От спарения въздух и от страшното напрежение почти губех съзнание, когато неочаквано ме лъхна, както ми се стори, чист въздух. Спрях, осветих стените и видях, че на това място тръбата се разклонява на два канала, надясно и наляво. Левият беше също като този, по който пълзях, а десният бе малко по-широк. Жиците и кабелите продължаваха по дясната тръба. Досетих се, че тя води към Грабер.

„Пълзи само направо“ — спомних си думите на Поасон. Полежах тук няколко минути и си поех дъх. После погледнах часовника си и се смразих от ужас: беше два часът през нощта. Ако продължавам да се движа със същата скорост, няма да мога да се върна

навреме обратно. Угасих фенерчето и като заработих с двете ръце, започнах да се придвижвам нататък.

Накрая главата ми опря в нещо твърдо. Запалих фенерчето и видях, че се намирах на дъното на кладенец, подобен на онзи под моята лаборатория. Нагоре се издигаше стръмна каменна стълба...

Когато слагах ключа в ключалката, имах чувството, че там зад вратата вече стоят хората на Грабер, готови да ме заловят. Толкова бях свикнал да съм затворен в лабораторията си, че само мисълта, че съм я напуснал, ме караше да изпадам в ужас. Струваше ми се, че много отдавна е открито отсъствието ми и се е вдигнала тревога. Но върших всичко така, както го бях замислил. Да става каквото ще става. Лекичко превъртях ключа и отворих вратата.

Вратата излизаше в голямо продълговато помещение с широки и ниски прозорци. Луната не ги осветяваше и аз съобразих, че те гледат на изток. По средата на стаята се открояваше силуетът на съоръжение, което напомняше пещ на древните алхимици. Върху четири тънки опори се крепеше конусообразен покрив с тръба, която минаваше през тавана. Край прозорците — широки маси, а по тях — саксии с растения. Листата и стъблата им рязко се открояваха на фона на сребристите прозорци.

Дълго стоях неподвижно до отворената врата и се заслушах. Никакъв шум, никаква въздишка или шумолене. Въздухът бе спарен. Сякаш в това помещение отдавна не е имало хора...

При светлината на фенерчето открих, че подът в помещението бе дъсчен.

„Тази стая не се контролира“ — реших аз и, без да мисля повече, излязох от шкафа. Помещението приличаше на оранжерия. Това по средата се оказа обикновена печка, върху която бяха сложени метални кюпове. Саксиите по масите бяха наистина с растения. Листата им не бяха зелени: приличаха на пожълтели листа.

Не удържах и като се приближих до една от саксиите, пипнах растението с ръка. Останах поразен, защото почувствувах, че листата бяха твърди като груба кожа. При натискане те се чупеха с лек пукот като гутаперчов гребен.

Всичко, което растеше в наредените на масите саксии, беше също твърдо и неестествено. Под листата на едно от растенията забелязах някакви плодове, които бяха твърди и стегнати, макар по вид

да приличаха на домати. Извадих от джоба ножа и срязах дръжчицата. Трофея скрих в джоба.

Часовникът ми показваше три часа и четвърт, когато отидох до вратата в десния ъгъл на оранжерията. Тя се оказа открената. Без да се съобразявам къде се намирам, излязох навън. Сградата бе разположена в ъгъла на обширна градина, оградена с високи стени. Те се съединяваха под прав ъгъл и не се виждаха от стволите на дърветата. Веднага познах палмите, които виждах винаги, когато излизах от лабораторията си...

Няма никакво съмнение: това бе оазисът на яркочервените палми. Сега обаче той приличаше повече на огромно гробище, в което дърветата бяха много малко. Пред мен над пясъчната повърхност се издигаха високи, заградени с камъни лехи, а в тях растяха някакви храсти. В полъха на ранния утринен ветреца, който постепенно се усилваше, листата на тези странни растения оставаха неподвижни. От време на време се чуваше как шумоли пясъкът в листата.

Цялата тази градина, по-точно, това безмълвно пясъчно поле с безжизнена растителност, в лъчите на залязващата луна изглеждаше призрачно и неестествено. Тук не се усещаше прохладата, дъх на зеленина и цветя, на влага и гниене. Вървах бавно между лехите гробове и ми се струваше, че по тях растат не истински храсти, а изкуствени, направени от особен сух и твърд материал. Няколко пъти докосвах листата и стъблата и всеки път инстинктивно отдръпвах ръката си, защото те, корави и твърди, създаваха усещане за изсъхнали трупове.

Вървах по тази странна градина като омагьосан, забравил за трудния път, който бях изминал, и без да се замислям как ще се връщам обратно. Губех се в догадки, мъчейки се да разбера как и защо е бил създаден този страшен, противоестествен растителен свят, който в лунния здрач изглеждаше безграничен и много напомняше на гробище в пустинята. Изведнъж ме обзе странно, потискащо чувство. Мъртвата градина в пустинята, високите, гробоподобни лехи, далечните силуети на палмите, дълбокият пясък и лекото шумолене в неподвижните листа създаваха впечатление като да съм попаднал на онзи свят, в страната на мъртвите, в задгробния свят на растенията...

Луната се спусна над хоризонта и почти докосваше оградата, която отделяше оазиса от останалия свят. Реших, че е време да се

връщам. Когато влязох в дълбоката сянка на оградата, неочаквано се чуха звуци, напомнящи далечни изстрели. Те идеха някъде отляво. Ослушах се. Наистина няколко единични изстрела, а после — та-та-та-та-та — сякаш картечен ред...

Като се движех все в сянката, накрая стигнах съвсем близо до мястото, където стената под прав ъгъл отиваше на изток. Изстрелите и картечните редове сега се чуваха съвсем ясно и аз се спрях, разсъждавайки какво би могло да става там, отвъд стената. Потътрих се бавно покрай нея, измъчван от любопитство, и неочаквано се натъкнах на малка вратичка. Тя се оказа заключена. Отново чух в нощната тишина та-та-та-та-та и веднага след това далечен глас, който напомняше плач на дете... „Нима разстрелват някого там, зад стената?...“ — мина ми през ума. Звукът секна и колкото и да чаках, повече не се повтори.

Не знам колко време съм стоял до вратичката, когато чух как неочаквано тя заскърца и аз инстинктивно отскочих далеч встрани и се скрих зад листака на едно ниско дърво.

Не видях как се отвори вратата, защото сянката в ъгъла беше много гъста, а луната бе слязла още по-ниско над хоризонта. Вглеждах се напрегнато в тъмнината и дълго време не можех да видя нищо. Едва след няколко мъчителни минути забелязах, че покрай стената по посока на оранжерията се движи много бавно нещо сиво. Това бе човек. Сивият човек се движеше на странни тласъци, като стъпваше тежко по дълбокия пясък.

Стоях скрит в сянката и се страхувах да помръдна, само изпращах с очи сивата сянка край стената. Кой е този? Какво е правил там, отвъд стената, посред нощ? Защо върви толкова бавно? После в главата ми светкавично мина мисълта: „Той отива към оранжерията! Ей сега всички пътища за връщане ще се окажат преградени!“

Като се спъвах в някакви твърди като камък плодове, тръгнах бързо през лехите, успоредно на каменната ограда. Скоро сивата сянка остана далече назад, а аз бях вече до вратата на оранжерията.

Оттук можах да различа, че човекът, който се движеше в моя посока, бута пред себе си огромна градинарска количка. Едва се чуваше скърцането на колелата ѝ.

Влязох бързо в тъмната оранжерия и тръгнах към заветната врата. Тук бе станало съвсем тъмно и бях принуден да запаля няколко

пъти електрическото фенерче. В момента, когато слизах надолу, се чу как под тежестта на тромавите крачки пясъкът край прозорците на оранжерията заскърца. Тогава затворих вратата и тихичко завъртях ключа.

Обратния път през тръбата изминах за много по-малко време.

РОБЕР ФЕРНАН

Една сутрин рано при мен дойде доктор Шварц, придружен от един човек, когото дотогава не бях виждал. Той бе не много млад човек, висок, широкоплещест мъж с буйни, черни къдрави коси.

— Запознайте се. Това е господин Фернан, нашият биохимик — представи ми го Шварц.

— Добър ден — казах аз, стискайки му ръка.

— Добър ден — отговори той на френски, като произнесе р-то особено, с едва доловим чуждестранен акцент.

Фернан ме погледна с присвити очи и едва се усмихна. Създаваше се впечатление, че е късоглед.

— Доктор Фернан ще изпълнява функциите, които по-рано изпълняваше Морис Поасон — каза Шварц. — Надявам се, ще се сприятелите. — Той се усмихна и ни остави сами.

Фернан остави на работната ми маса подставката с епруветки, пълни с познатите ми мътни течности и се за-разхожда мълчаливо из лабораторията. Спираше се пред уредите и ниско навеждаше над тях глава. Следях движенията му, като се мъчех да разбера кой е той и какво представлява. Кой знае защо ми се стори, че не е французин. За да не се покажа излишно любопитен, започнах да подреждам епруветките, поглеждайки го скришом как се разхожда из стаята, кръстосал отзад ръце, без да пипа нищо. Само разглеждаше.

— Пълни анализи ли са нужни, или само спектрални? — запитах с безразличен глас.

— А как е прието тук при вас? — попита той и се приближи до масата ми.

— В зависимост от това какво е необходимо. Аз не знам какво ви е нужно.

Той се усмихна едва забележимо и след като помисли, отвърна:

— Направете отначало пълен анализ.

Кимнах и се заех с препарат номер едно.

— Няма ли да възразите, ако понаблюдавам как работите? — попита той.

— Щом ви харесва, моля — отговорих му без всякакъв ентузиазъм. За себе си бях решил, че този Фернан е специално прикрепен към мен. Минах в хранилището, филтрирах разтвора и сложих върху електрическия котлон листа хартия с утайката да се суши. Прелях разтвора в кварцова кювета и се върнах при спектрографа. Фернан вървеше по петите ми, навел ниско глава над ръцете ми. Това започна да ме дразни.

— Сега ще експонирам спектъра и вие можете да си починете — казах аз на немски, като се мъчех да изрека фразата колкото е възможно по-язвително.

— Благодаря — отговори той на чист немски език.

„Така си и знаех. Немец“ — реших аз.

Трансформаторът на водородната лампа забръмча, нагласих кюветата на статива и седнах до спектрографа. Фернан седна наблизо до масата. Мълчахме няколко минути.

— А не се ли страхувате, че ултравиолетовите лъчи ще изгорят лицето ви? — неочаквано ме попита той, спрял поглед върху мен.

— Аз ли? Свикнал съм. Ултравиолетовите лъчи не ми действуват.

— Значи отдавна сте тук?

Погледнах го в лицето. За един немец то бе твърде мургаво. Това ме смути малко.

— Да, отдавна — отговорих аз и се извърнах.

След малко той продължи да разпитва:

— От Франция ли сте?

— Да.

— Харесва ли ви тук?

Вдигнах към него учуден поглед.

— А това има ли някакво отношение към работата?

— Извинете — засмя се Фернан. — Това, разбира се, е само любопитство. Извинете — повтори той.

След този диалог той вече не вървеше по петите ми. Седеше, облакът на масата, със затворени очи, потънал в свои мисли. Когато взех третата епруветка, той изведнъж стана и без да каже нито дума, излезе от помещението. Видях през прозореца как заобиколи моята

барака и като крачеше широко по пясъка, се запъти към южната лаборатория. На половината път го спря часови и му поиска пропуск. Часовият поздрави по военному и се отдръпна.

„Голяма клечка. Разхожда се където си иска.“

Върна се при мен едва привечер. Изглеждаше малко разтревожен и едновременно уморен.

— Пригответе ли всичко? — запита той.

— Отдавна. Ето тук, на бланките, е написано всичко.

Няколко минути той мълчаливо разглежда моите бележки, а после вдигна към мен късогледите си очи.

— Според мен безсмислена работа — каза някак неопределено.

— Не знам. Доктор Грабер и доктор Шварц по-добре знаят.

Фернан вдигна рамене.

— Аз съвсем нищо не разбирам. За какво е необходимо напълно нормални зайци да бъдат превръщани в каменни зайци? На кого са нужни вместо хубави сочни домати и банани каменни домати и банани?

Бях нащрек и устремих поглед към него. Откакто бях тук, никой не бе разговарял с мен така откровено за работите, които се вършеха в института на Грабер. Може би това е провокация? Може би немците подозират, че знам вече твърде много неща и просто искат да разберат какво точно ми е известно? Стиснах плътно устни и не отговорих нищо.

— Е, добре. Лека нощ — каза Фернан и си отиде.

Няколко дни той не дойде. През това време се случи събитие, което трябваше да стане решаващо в цялата тази история.

Една вечер след работа позвъних на фрау Айнциг, за да си сверя часовника. Тя вдигна слушалката и произнасяйки познатото ми „ало“, изведнъж спря да разговаря с мен. Вместо нейния глас неочаквано чух наведнъж няколко гласа. Разговорът бе много неясен, припрян, но много бързо схванах смисъла му. Някой съобщаваше на фрау Айнциг, че е получена радиограма за пристигането в института на голямо началство. Във връзка с това нужно бе да се направи нещо, да се свърши по-бързо, да се повика някой. Датата на пристигането не бе установена точно. Айнциг окачи слушалката и аз не чух нищо повече.

На сутринта ми се стори, че на територията на института има оживление. Видях как Шварц няколко пъти тичаше от своята

лаборатория в южната и обратно, как от южната лаборатория излизаха хора и бързаха към сградата на Грабер, как по пътя, покрай източната ограда, тичаха нагоре-надолу местни работници.

Този ден ме бяха забравили.

Но скоро след обеди в моето помещение дойде Фернан. Той влезе много бързо и видът му говореше, че е силно развълнуван. За мое учудване не донесе никакви препарати за анализ.

— С какво мога да ви бъда полезен? — запитах подигравателно, понеже разбирах, че немците са в паника от пристигането на началството.

Фернан се усмихна виновно и някак съвсем непринудено каза:

— Ух, капнах от тичане. Реших да си почина при вас.

— Да си починете?

— Да. Ще имате ли нещо против, ако поседя при вас няколко минути?

Свих рамене и кимнах към стола.

След като помълча, той добави:

— Моля ви, ако дойде доктор Шварц, почнете да ми разказвате нещо за работата си. Ще се създаде впечатление, че уж съм дошъл при вас по работа.

Погледнах го внимателно в очите. Всичко това започна да ме ядосва и като не можах да се въздържа, попитах:

— Вие сигурно си мислите, че аз съм безнадежден идиот и не разбирам какво означава цялата тази комедия?

— Комедия ли? — Той стана от стола и дойде до мен. — Според мен това не е комедия. Може би за вас, но не и за мен...

— Господин Фернан, нека се разберем: ако са ви наредили да ме следите, то правете го някак по-умно...

Той наведе глава, потърка челото си и тихичко се засмя.

— Дявол да го вземе! Наистина! Какво право имам да разчитам на вашето доверие? Никакво...

Видя ми се странно, че говори така. Държеше се много непосредствено.

Той помисли малко и изведнъж заговори:

— Добре. Да бъдем откровени. Аз нямам друг изход. Само ми отговорете на един-единствен въпрос. Той може да ви се стори странен. Съгласен ли сте?

— Зависи какъв въпрос — предпазливо казах аз.

— Вие обичате ли Франция?

Докато аз мислех, той ме гледаше с широко отворени черни очи, които излъчваха някакъв дълбок душевен жар...

Почувствувах внезапно, че пред мен стои не такъв човек, за какъвто го вземах.

— Ако това е толкова важно, мога да ви отговоря. Да!

— Вярвам ви. Слушайте... — той премина към шепот — аз не съм Фернан и съм в опасност...

Дълго стояхме мълчаливи и се разглеждахме взаимно. Той ме гледаше право в очите и в тях аз не виждах нищо друго освен искреност...

— Тогава кой сте вие?... — прошепнах аз.

— Ще разберете това, като му дойде времето. Но аз не съм немец. Не съм и французин...

— Да идем в рентгеновия кабинет. Там можем да се заключим и да поговорим, без да ни чуе никой — прекъснах го аз.

Влязохме в рентгеновата лаборатория и аз включих уредбата. В стаята стана шумно. Фернан се наведе над мен и каза:

— Дойдох тук с документите на някакъв Робер Фернан от мюнхенския изследователски център. След войната този Фернан е бил осъден на доживотно заточение за непозволени медицински и биологични опити с военнопленници. Обаче с помощта на негови западни колеги скоро го освободили и той заел важно положение на медицински съветник при сегашното правителство в Бон...

— Да, но вие...

— Аз не току-така ви попитах обичате ли своята родина. Работата е там, че моята родина е тук...

— Тук? В Африка?

— Да, тук, на същата тази земя. Нас отдавна вече ни тревожи това, че немците са се залостили тук. В това отношение са им помогнали отвъдокеанските приятели на сегашното наше правителство. Но време е на това да се сложи край!

Фернан изрече последните думи решително, като призив, и се изправи с целия си ръст. Направи крачка встрани от мен и аз изведнъж изпитах срам, че съм представител на европейска нация.

— Почакайте, една секунда, Фернан, или как да ви... Но нали Грабер, доколкото ми е известно, прави научни изследвания.

— Научни ли? — Той се наведе рязко над самото ми лице. — Робер Фернан е правел с хора също така наричани „научни изследвания“. Той ги е замразявал живи, вкарвал е във вените им разтвори от оловни соли, за да получи уникални рентгенови снимки, той...

— Нима и Грабер?! — ужасен възкликнах аз.

— Не знам, не знам... Впрочем аз съм тук, за да узная всичко. Сред нашия народ се носят различни слухове...

— Какви?

— Няма да ги повтарям. Трябва да се провери точно.

— С какво мога да ви помогна? — запитах аз и го хванах за ръката.

Мисълта за античовешкия характер на работата на института на Грабер ми минаваше през ума много често, но аз я прогонвах, понеже не вярвах, че в наше време науката може да се занимава с нещо отвратително и престъпно. Сега, когато Фернан изрази тази мисъл ясно и разбрано, изведнъж почувствувах, че непременно ще му стана помощник, ако не искам да бъда съучастник в престъпление.

— С какво мога да ви бъда полезен? — запитах аз още веднъж.

— Добре, слушайте — прошепна той. — Скоро от обединения щаб ще пристигне група военни, за да ревизира института на Грабер. Освен военните в нея ще има и представители на две изследователски фирми: на американската „Уестърн биокемикал сървис“ и на немската „Хемише централ“. Впрочем това е една и съща фирма. Своята дейност у нас те започнаха с внос на сапун и кисели бонбони. И едното, и другото се появяваха в едни и същи опаковки, но с надписи ту на английски, ту на немски език. Та значи представителите на тези две фирми ще пристигнат да огледат и едновременно да показват на генералите своето, така да се каже, африканско стопанство, да се запознаят с успехите и постиженията на доктор Грабер. Трябва да присъствувате на изпробванията.

— Какви изпробвания?

— Грабер ще демонстрира резултатите от своята работа.

— Къде?

— Сигурно в парка, отвъд стената.

— И какво трябва да правя?

— Трябва да присъствувате на изпробванията.

— Аз?? Вие се подигравате! Те ме пускат да изляза от тази барака три пъти на ден на разходка: петдесет крачки надясно от вратата и петдесет наляво. Вие знаете, че територията се наблюдава от часови.

— Да... — Той въздъхна тежко. — Знам. И все пак това трябва да стане.

Сетих се за пътешествието си под земята в оазиса на яркочервените палми и в мен се породих смътна надежда.

— Но да допуснем, че измисля нещо. Може би ще стане чудо и аз ще успея да бъда при изпробванията, макар дори да не знам къде ще бъдат те. Добре, ами вие? Нали трябва да се скриете. Трябва да бягате. Ако пристигнат представители на фирмата и видят, че вие не сте Фернан...

— Не бива да бягам. Трябва под най-различни предлози да не се мяркам пред очите им. Дори и да ме потърсят, макар да се надявам, че не ще имат от мен никаква нужда.

Дълго мълчахме. После аз го попитах:

— Струва ми се, вие доста свободно се движите по територията?

— Да. Сравнително свободно.

— Къде ви е разрешено да ходите?

— Навсякъде, с изключение резиденцията на Грабер и този странен парк отвъд стената.

— Имате предвид оазиса от яркочервените палми?

— Яркочервени ли? Че защо червени? Тези палми имат мръснопясчен цвят.

Аз се засмях.

— Аз ги нарекох така. В деня на пристигането ми те бяха обагрени от лъчите на залязващото слънце в яркочервен цвят.

— Оттатък оградата нямам достъп, макар лабораторията ми да граничи със стената, отвъд която се намира оазисът.

Учудих се. Значи Поасон не е имал пряк достъп в оранжерията, където бях ходил.

— Тогава слушайте — казах аз. — Имам план. Можете да попаднете в градината. Но имайте предвид, че постройката оттатък стената е обитаема и аз не знам кой живее там. През времето, което

остава до пристигането на военните, вие трябва да проучите всичко много добре. Ако успеете да научите къде ще се демонстрират постиженията на Грабер, аз ще се опитам да направя нещо.

— А как ще мога да попадна в оазиса?

Изключих рентгеновия апарат и ние влязохме в лабораторията.

— Впрочем как е истинското ви име? — запитах аз.

— Засега ме наричайте Фернан — отговори усмихнат той.

Засрамах се от своята наивност.

Отидохме до прикрепения за стената шкаф, на чиято врата бе изобразен череп и две кости, пресечени с червена мълния.

— Имате ли във вашата лаборатория такова нещо? — попитах аз.

Той кимна утвърдително.

Отидох при спектрографа, извадих изпод релсата ключа и отворих шкафа. Фернан надзърна вътре и тихичко свирна с уста.

— Ясно ли ви е? — запитах аз.

Той кимна.

— Само че имайте предвид едно нещо.

Заклучих вратата, заведох го до стената и вдигнах края на линолеума. Той видя металните контакти и почна бързо да кима с глава.

— Това го знам — прошепна той. — Има го във всички помещения, където работят чужденци.

— Но Поасон...

— При бягството си Поасон е повредил на някои места сигнализацията. Когато пристигнах аз, решиха да не я възстановяват.

— Откъде знаете всичко това? — учудих се аз.

— Тук имаме още един приятел...

— Кой е той?

— После. А сега дайте ключа.

Предадох му ключа и той ми стисна енергично ръката.

— И тъй, ако искате да ви помогна, проучете колкото се може повече неща. Окончателния план за действие ще разработим в навечерието на изпробванията.

— Довиждане.

— Довиждане, господин Фернан.

Един ден след разговора ми с Фернан престанаха да ми носят и храна. Нито сутрин, нито през деня, нито вечер се появяваше арабинът

с термосите и аз, прегладнял ужасно, позвъних на фрау Айнциг. Дълго никой не ми отговаряше, а когато тя вдигна слушалката, гласът ѝ бе рязък и раздразнителен. Тя изпревари моя въпрос.

— Няма да умрете, Мюрдал! Всички сме в такова положение. Аз не съм по-малко гладна от вас. Ще чакате.

Вместо вечеря излязох на редовната си „разходка“, като размишлявах върху това защо неочаквано институтът на Грабер се оказа без храна. Минавайки край бараката на Шварц, аз исках да вляза и да поприказвам с доктора за този неочакван поврат на нещата, когато изведнъж вратата се отвори и от нея се показа Джовани Сако, италианецът-синтетик. Черните му очи изразяваха гняв.

— Синьор, и вие ли гладувате? — запитах аз.

Сако се озърна и ми направи едва забележим знак да се приближа.

— Гладът не е най-лошото. Скоро ще умираме от жажда...

— Защо? Да не би да са спрели да докарват вода?

Той се усмихна криво.

— Там е работата, че не. С водата всичко е в ред. Само че да я пием...

— Какво?

Джовани вдигна рамене. После започна да говори бързо-бързо, като смесваше френски и италиански думи:

— Главното е във водата... Така мисля аз... Тези араби отдавна не я пият тук... Иначе защо трябваше да бягат оттук?... И сега тук няма нито един туземец... И всички проклинат водата... Цялата работа е в нея...

Гледах с недоумение италианеца. Лицето му изведнъж цялото се изкриви, той рязко се обърна и се скри вътре. Зад гърба ми се чу скърцане на пясък. С бързи крачки към нас идваше доктор Шварц.

— Нима не са ви съобщили, че разходките са преустановени? — подхвърли той.

— Не. А защо?

— Не задавайте въпроси, ами се прибирайте веднага в стаята си! — изкомандува той.

Възмутих се.

— Чуйте, докторе! Струва ми се, не съм ви съотечественик и не съм войник и вие нямате право да ми заповядвате. Тук съм постъпил

на работа по собствено желание. Поискам ли, ще си ида, й толкоз!

Шварц се усмихна презрително.

— За съжаление нямам време сега да ви обяснявам с какви права разполагате. Правете това, което ви се заповядва. Засега ние командуваме тук.

Той подчертано наблегна на думата „ние“.

— За дълго ли? — отвърнах язвително аз, понеже не се сдържах.

— За това ще поговорим друг път. Марш във вашата барака.

В лабораторията аз дълго мислих върху това, което успя да ми каже Джовани. Към десет часа вечерта вратата се отвори и на прага се показва Фернан, усмихнат, с голям пакет в ръце.

— Жив ли сте още? — запита ме той весело и ми смигна.

— Едва се крепя. Изядох последната коричка хляб.

— Ето, нахранете се. Поръчаха ми да ви донеса суха храна. Скоро няма да има топла храна.

Той остави пакета на масата и се заразхожда из лабораторията, като свиреше тихо с уста популярна песничка.

Лакомо се нахвърлих на сухите галета и сухия салам. След като хапнах няколко хапки, попитах:

— Защо сте толкова весел?

— Как защо? Затова, защото вече започна!

— Кое започна?

— Това, което рано или късно трябваше да започне. Работниците на Грабер се разбягаха. Няма нито готвачи, нито прислуга, нито хамали, нито огняри. Напуснаха шофьорите, с изключение на немца-водар. Местните жители са обявили бойкот на стопанството на професора. Започна стачка!

— И как така изведнъж?

Фернан дойде съвсем близо до мен и като присви очи, каза:

— Шварц ме уверяваше, че цялата работа е в суеверието. Но аз знам, че не е така.

Спрях да дъвча и го загледах втренчено. Той седна на крайчеца на стола и запали цигара.

— Разправят, че сред местните араби се пръснал слух, че европейците, живеещи зад тази стена, са изпратени на земята от дявола! Да се живее и да се работи заедно с белите тук, е все едно да обиждаш аллаха. И те взели, че си отишли.

— Това Шварц ли ви го разказа?

Фернан кимна.

— Лъже. Не вярвайте на нито една дума.

— Аз и бездруго не вярвам.

— Впрочем преди малко италианецът Сако от бараката на доктор Шварц ми намекна нещо за водата. Знаете ли, имаше такъв случай. Когато пътувах насам през пустинята, предложих на шофьора чаша вода. Той отказа, и то доста рязко!

Феран се замисли.

— Дали е водата, или не е водата, но тук има нещо лошо. Всичко ще стане ясно, когато отидете на изпробванията.

— Вие не се ли отказахте от тази идея?

— Напротив. Дойдох при вас, за да уточним нашия план, поточно плана за вашето проникване на изпробванията.

Усмихнах се. Този човек разговаряше с мене така, сякаш беше в института поне толкова време, колкото бях и аз. А нали бе дошъл тук само преди няколко дни!

— Слушам ви.

— Значи вчера през деня аз бях във вашия оазис на яркочервените палми. Вие знаете ли какво представлява той?

Кимнах с глава.

— Вие също ли сте ходили там?

— Да.

— Чудесно. Тогава ще е по-лесно да ви обясня. В оазиса се влиза през кухнята...

— Каква кухня?

— Онази, в средата на която има пещ, огромна печка — учуден поясни Фернан.

— А защо мислите, че това е кухня?

— Защото с очите си видях как някакъв тромав, широкоплещест дангалак вареше в казани храна и после закарваше казаните зад оградата вдясно. На около петдесет крачки от кухнята.

— А пък аз сметнах кухнята за оранжерия! — признах си смутено.

— Тя прилича малко на оранжерия. Там наистина са наредени качета и саксии с вкаменени растения, но помещението служи главно за кухня.

— И вие сте видели как там се готви? — засмях се аз.

— Представете си, да. Готвачът или кой го знае какъв там, едно тромаво, глухо и няма съществуване. Не ми беше трудно, като открехнах вратата на трансформаторния шкаф, да наблюдавам какво и как го прави. Видях, че готвеше ядене с месо. Сечеше с извит стоманен меч месо от свиня ли, от овен ли, накиснато в каца с гъста черна течност. Когато яденето му завря, в помещението така засмърдя, че трябваше да затворя вратата и да сляза няколко стъпала надолу.

Помълчахме. Фернан прочете въпроса в очите ми и отговори с леко повдигане на раменете. Наистина можеше ли да се каже за кого е била готвена тази храна?

— Когато готвачът, натоварен с котли, излезе от помещението, аз излязох от укритието си и направих едно разузнаване. Сега знам как може да се проникне на полигона — там, където се намират главните обекти за опитите на Грабер.

— Как?

— На тридесетина крачки от портата расте палма, точно до оградната стена. Короната ѝ се издига високо над телените заграждения, а клоните ѝ се простират над забранената територия. Трябва да се покатериш на тази палма и да скочиш долу...

— Оградата има към седем метра височина. Короната ѝ се издига на около десет метра височина. Не ви ли се струва, че такъв начин за посещаване на тайната територия е малко рискован?

Фернан се усмихна:

— Не, не ми се струва, като се вземе под внимание, че пясъкът тук е дълбок и мек. Трябва само да успееш да скочиш не на краката си, а да паднеш на едната си страна. Скачали ли сте някога с парашут?

— Не. Но това не е важно. Ще постъпя така, както предлагате.

— Друг начин няма.

— Значи ще действваме по вашия.

— А сега най-важното. Сигурен съм, че в деня, когато пристигнат военните, вас никой няма да ви потърси. Не смятам, че тези тъпаци, военните, се интересуват как изпълнявате своите спектрални и рентгенови анализи. Разбира се, тях ги интересува главният резултат на Граберовите изследвания.

— Какъв е той?

— Не знам. Вие трябва да го видите с очите си. И така в деня, когато пристигнат началниците на Грабер, вие трябва да седите до прозореца и да гледате към моята лаборатория.

Фернан ме хвана за ръката и ме заведе до прозореца.

— На най-крайния прозорец ще сложа тигла и ще запала в нея хартия. Щом видите пламък — слизайте в шкафа и колкото можете побързо пълзете по тръбата към яркочервените палми, аз ще ви чакам в трансформатора под кухнята.

— А вие откъде ще знаете, че е време вече?

— От моята лаборатория по-добре се вижда какво прави Грабер. Аз ще знам кога ще започне приготвянето в участъка за изпробвания по случай пристигането на високите гости.

— Е, добре, ясно ми е — казах аз. — Само се страхувам, че планът може лесно да се провали и тогава ще си изпатим и аз, и вие.

Фернан сложи ръка на рамото ми и каза:

— Не бива да мислите за поражение. Трябва да мислите само за победа. Това е ваш дълг. Мога да ви уверя: в борбата срещу Грабер ние не сме сами...

Усмихнах се горчиво и прошепнах:

— Никой нищо не знае за него...

Фернан тихичко се засмя:

— Ох, не бива да мислите така! Не забравяйте, местните жители избягаха от Грабер! Никак не ми се вярва, че те ей така ще се съгласят на тяхната земя да се засели дяволът. На аллах това не се харесва много! — добави той весело.

„НЕ ГО УБИВАЙТЕ!“

Рано сутринта седнах до прозореца на спалнята си и започнах да наблюдавам черната ивица на асфалтирания път, който минаваше край източната ограда. Наоколо сякаш нямаше жива душа. Дори часовите бяха изчезнали някъде. От комините на Граберовата резиденция не излизаше дим, както обикновено.

Когато слънцето се издигна високо над палмите, видях как по асфалтирания път бързо премина затворен автомобил, а след него втори. И двете коли заобиколиха тухлената сграда на Граберовата резиденция и се скриха зад ъгъла. Приблизително десетина минути след това вдигнах телефонната слушалка.

— Да — чу се резкият и сърдит глас на фрау Айнциг.

— Моля ви да ме свържете с господин Фернан — помолих аз.

— Сега няма да ви свързвам с никого. И изобщо ви моля, Мюрдал, да не безпокоите днес никого по телефона.

— Защо? — учуден, запитах аз. — Нима днес е неделя?

— Не задавайте глупави въпроси. Такова нареждане има.

Тя окачи слушалката и аз въздъхнах облекчено. Значи, е време вече да се действа. Само дано не пропусна сигнала.

Към десет часа видях в прозореца на бараката, където беше Фернан, яркооранжев пламък. Той се появи за няколко секунди и веднага изчезна. След няколко минути се появи отново и аз бързо прекосих стаята. Повдигнах линолеума до бетонната подставка на спектрографа и сложих под него парче ламарина. След това се проснах на пода и зачаках. Това продължи към пет минути. Телефонът не позвъни. Значи сигнализацията е съединена сигурно.

Допълзях както и по-рано до железния шкаф с нарисуван череп на вратата и влязох в подземието. Този път изминах разстоянието до оазиса много по-бързо, отколкото по-рано. Сега добре знаех как трябва да се пълзи, за да не се закачат дрехите за кабелните куки. Имах предвид, че трябва да пазя силите си и затова не правех никакви

излишни движения. Дишах дълбоко и равномерно. Не след много време пред мен блесна светлинка. В края на пътя ме очакваше Фернан.

— Изправете се. Тук може да се стои прав — пошепна ми той.

Помогна ми и няколко секунди стояхме мълчаливо.

— Засега всичко върви добре — най-после прошепна той. —

Преди десетина минути цялата група начело с доктор Грабер отиде на участъка за изпробвания. В оранжерията няма никого. Когато излезете в градината, гледайте да вървите зад първия ред лехи. Там растат храсти и ако се наложи, ще можете да се скриете зад тях. А що се отнася до това как да постъпите, когато се озовете на участъка за изпробване, то вече зависи от вас. Аз не знам кое и как е разположено...

— Добре. Какво трябва да правя там?

— Да гледате. Само да гледате. Ако всичко ви стане ясно — търсете начин да се измъкнете.

Той стисна силно ръката ми и лекичко ме бутна по рамото.

— Време е — каза ми. — Лошо е, че са определили прегледа за през деня.

— Да. През нощта щеше да е по-лесно.

— Впрочем имайте предвид, че днес трябва да се случи още едно важно събитие. То ще ви бъде от полза...

— Събитие ли? Какво?

— За това после. И така, тръгвайте.

Фернан освети стръмната стълба, която водеше за оранжерията, а когато аз открях вратата, той загаси фенерчето, приведе се и се изгуби в прохода вдясно.

В оранжерията постоях няколко минути, без да мога да виждам. Тогава, през нощта, растенията тук изглеждаха като направени от някакъв черен материал. Сега, при дневната светлина, видях, че по масите и край прозорците, и до огромната печка бяха наредени качета с посадени в тях растения, чиито листа имаха бледо-жълт цвят. По формата на листата веднага разпознах лимони, бананова палма, корени домати. Плодовете имаха мръсносив оттенък. Слънцето се бе издигнало високо и тази чудновата оранжерия бе заляна от светлина. В отдалечения ъгъл имаше баки с мръснокафеникава течност. Пясъкът в качетата с растенията беше влажен, а по краищата личаха следи от бял

налеп. Очевидно растенията се поливаха не с обикновена вода, а с някакъв разтвор.

Излязох в градината и притичах зад първия ред правоъгълни гробове.

Оазисът бе обширен, макар че ако човек се изправеше с цял ръст, можеше да види границите му от всички страни. Той беше ограден, както цялата територия на института, с висока стена от глинен кирпич. Вдясно от кухнята тя бе малко по-висока, а в ъгъла, там, където граничеше със западната ограда, имаше неголяма порта.

Тръгнах към тази порта, като от време на време се оглеждах. Наоколо цареше тишина, каквато никога не може да има в истинска градина с живи растения и дървета. Слънцето печеше безпощадно.

Когато заобикалях един от пясъчните гробове с бледожълти храсти, забелязах, че над нивото на пясъка стърчат метални тръби, разядени от ръжда. Тръби стърчаха във всички лехи. Изглежда, че с тях се поливаше всичко, което растеше тук.

„С какво ли ги поливат?“

Мушнах си пръста в тръбата и извадих капка мътна течност. Когато я лизнах, нещо горчиво и парливо опари устата ми.

„Алкална основа! Концентрирана алкална основа? Сигурно концентрирана калиева основа...“ — мина ми през ума, изплювайки горчиво-солената слюнка.

Когато се готвех да пробягам малкото разстояние между лехите, от другата страна на вратата се чуха гласове. Някой разговаряше високо и от време на време разговорът се прекъсваше от избухнал смях. Хукнах с все сила към палмата до стената и се скрих зад дънера ѝ. След минута вратичката се отвори и в градината влязоха шест души.

Начело на групата крачеше среден на ръст гологлав мъж с бели панталони и тънка риза с широко разкопчана яка. До него вървеше висок немец с офицерска униформа, в когото познах доктор Шварц. После видях една жена с очила, с широкопола шапка и още четири души — двама униформени военни и двама цивилни.

Гологлавият мъж с разкопчаната риза бе доктор Грабер. Веднага се сетих за това. Той крачеше уверено между лехите и даваше обяснения на английски на своите спътници.

— Ето с това ги храним. Получава се сложна ситуация. Оказва се, че не е достатъчно да променим само тях. Трябва да променим

цялата природа — растения, животни — всичко, с което се хранят! Диетата трябва да отговаря на новата биохимична организация.

Един от офицерите се наведе над лехата, откъсна краставичка и се опита да си отхапе от нея.

— Дявол да го вземе, ами че тя е горчива! И твърда като подметка! — извика той, като плюеше.

Отново избухна смях.

— Точно така. Но на тях им е нужно именно това. Ако ги оставим на обикновена диета, веднага ще трябва да ги изпращаме в музея!

— И отдавна ли се занимавате с това стопанство? — запита американският полковник.

— Да. Приблизително пет години. За мое учудване след въвеждането на катализатор в коренната система палмите само за две години се превърнаха в силикоорганични. Наложих се доста да се поблъскам с тяхното подхранване. Сега те дават много хубави кокосови орехи и банани. Сервираме ги като десерт.

Отново всички се засмяха.

— Ето там е кухнята. Обучихме един от тях на изкуството да приготвя храната и той се справя блестящо с тази задача. По съвместителство същият изпълнява задълженията и на градинар, и на овощар.

— Ама те всички да не би да са вегетарианци? Или понякога ги храните и с каменно месо, или как му казвате там по вашето?...

— Да, получават силикатни белтъчини. За тази цел отглеждаме зайци, овце, някои и други птици... Вярно, че с този вид храна имаме много главоболия. Налага се всяко животно да се променя поотделно... Ако успее да разреши проблема със силиконуклеиновите киселини...

— Е, добре, ясно е, господин Грабер — прекъсна го американският полковник. — Да се връщаме. Сигурно там вече всичко е готово. Значи решаването на проблема за наследствеността опира до силиконуклеиновите киселини, които засега още не се получават, така нали?

Всички излязоха отвъд стената и аз чух продължението на разговора. Усетих тревога, но все още не си представях много добре за какво се тревожа.

Когато гласовете стихнаха, обгърнах с ръце дънера на палмата и започнах бавно да се катеря нагоре. Дървото бе покрито с дебел слой камениста кора, в която краката намираха добра опора. С всяка секунда се изкачвах все по-нагоре и по-нагоре, докато стигнах равнището на стената. До лицето ми минаваха два реда бодлива тел. Най-после стигнах короната на дървото. Твърдите листа драскаха лицето ми.

От другата страна на стената имаше две сгради, които приличаха и на гаражи, и на хангари за неголеми самолети. Всички освен Грабер влязоха в големия хангар. Той се върна и влезе в малкия хангар. Не след дълго оттам с бавна и тромава походка се проточи върволица от някакви хора. Те имаха много странен вид. Раменете им бяха неимоверно широки и вървяха с ниско наведени глави. Сякаш тези хора бяха издялани от тежък камък. Приличаха на груби статуи, създадени от скулптор импресионист. Отстрани на редицата крачеше Грабер с дълга пръчка и поред мушкаше с нея ту един, ту друг. От време на време изкрещяваше някакви гърлени звуци, но странните хора не му обръщаха внимание. Те вървяха един подир друг и влизаха през широките врати в големия хангар. Бяха към петнайсет души, всички със светли панталони, без ризи, голи до кръста.

Когато видях това шествие, веднага разбрах всичко. Стана ми страшно. Сърцето ми заби от яростна злоба. Забравил за опасността, запълзях по твърдия като метал клон на палмата над стената и скочих долу на дълбокия мек пясък.

Останах да лежа няколко минути неподвижно, като се оглеждах наоколо.

После се промъкнах до входа на големия хангар. Помещението се осветяваше само от малки прозорци горе и след яркото слънце навън отначало нищо не можеше да се види. Чуваха се само гръмливи гласове. Скоро забелязах някакви сандъци в ъгъла и се скрих зад тях.

— Първото изпробване не е чак толкова показателно — говореше високо Грабер. — Моля ви, мистър Улбри, вземете тази желязна пръчка и с всички сила удрайте когото искате от тях.

Странните хора се бяха наредили в една редица пред неголям басейн по средата на хангара. Лицата им бяха безизразни, глупави. Това не бяха вече хора, а някакви статуи, тежки мумии, създадени от жестокия гений на доктор Грабер. Сърцето ми лудо биеше. Но аз все

още не разбирах за какво се правеше този чудовищен по своята жестокост експеримент.

— Направо да удрям ли? — запита учуден Улбри, като претегляше на ръце тежката желязна пръчка.

— Разбира се. Все едно че имате пред себе си обикновено дърво. Дайте да ви покажа.

Грабер взе от нерешителния мистър Улбри пръта, приближи се до един от странните хора, замахна и го удари по рамото. Стиснах клепачи до болка в очите. Чу се удар, сякаш наистина той бе нанесен не върху човешко тяло, а по нещо много твърдо...

— Сега дайте да опитам аз.

Чуха се още няколко удара. Отворих леко очите си. Видях как всеки от присъстващите замахваше и удряше неподвижно застаналия човек.

— А ето този изохка! — извика един от цивилните.

— При него заместването на въглерода със силиций не е станало още напълно — обясни Грабер. — След седмица и той ще бъде като другите.

Когато удрянето завърши и палачите се наприказваха до насита, изразявайки възхищението си от постиженията на доктор Грабер, започна втората серия изпробвания.

— Физиологичните процеси в организма им са извънредно забавени — продължи обясненията си Грабер. — За тях нормалната температура на околната среда е приблизително около шейсет градуса над нулата. Ако температурата е по-ниска, на тях им е студено. Те започват да чувствуват горещина при триста и петдесет градуса. Тук ние имаме басейн с нагрят разтвор от концентрирана калиева основа. Каква е сега температурата тук, фрау Айнциг?

— Двеста и седемнайсет градуса — отговори жената с шапката.

„Ето каква била фрау Айнциг“ — прошепнах аз през зъби.

— Сега те с удоволствие ще се къпят в този басейн. Гледайте.

Грабер отиде зад гърба на един от хората и започна да го бутва със своята тояга.

— А как ги карате да се размърдат? — запита немският генерал.

— Електрически разряд с високо напрежение. Ако в тях се изпразва ток при напрежение по-високо от седемстотин волта, това не им харесва. В джоба си имам батерийка и малък трансформатор.

Човекът, когото той ръчкаше с тоягата да върви, се приближи бавно до вдигащия пара басейн и тежко скочи в течността. Веднага след това се чуха отвратителни неясни звуци на удоволствие. Той правеше непохватни движения в течността, както дебели хора, които не могат да плуват.

— Много обичат да се къпят тук — поясни Грабер. — Сега ще вкараме всички в басейна с изключение на този, който не е още напълно оформен.

Един след друг всички скочиха в басейна. Хангарът — се изпълни с шум от нечовешки гласове. Гъстата нажежена течност се пенеше и в нея тромаво се гмуркаха и плуваха каменни същества...

— На тях толкова им хареса, че не ще можете да ги изкарате от тук!

— Това е много лесно. Ей сега ще започнем да пълним басейна със студен разтвор и те сами ще излязат. Фрау Айнциг, отворете крана!

След минута от басейна започнаха да се измъкват каменните хора, като тежко се прехвърляха през перваза. От телата им се вдигаше остро миришеца пара. Някой от присъстващите се закашля. Американецът се дръпна настрана и отиде на срещуположния край на басейна.

— Интересно, а дали ще могат да влизат в огън? Ако, да кажем, се наложи да минат през горяща сграда или през запалена гора. Нали знаете, че там, в Русия, по време на войната се налагаше да прибъгваме до това. — Това го каза немският генерал, нисичък, стар, с очила.

— Могат. Правихме опити и се оказа, че най-добрите ни екземпляри са в състояние да издържат в пламъка до петнайсет минути. Биха могли да издържат и повече, но кръвта им започва да се насища с въглероден двуокис и в нея се образува неразтворим силициев карбоглобулин, който запушва кръвоносните съдове.

— Ами че петнайсет минути не е малко.

— А с какво още ще ни зарадвате?

— Последното, което искам да ви покажа, е издръжливостта им на куршуми.

— Какво?

— В тях може да се стреля.

— И това не ги...

— Не. Наистина, това не се отнася за всички. Куршумите са съвсем безопасни за уталожилите се, така да се каже, престарели екземпляри. Шварц, нагласете моля ви се, картечницата от другата страна на басейна.

С ужас наблюдавах как моят „патрон“, докторът по химия Шварц, отиде в ъгъла на другия край на хангара и скоро се върна с картечница на триножник. Той заобиколи басейна и се озова съвсем близо до струпаните сандъци, зад които се бях скрил. През това време Грабер подкарваше на противоположната страна на басейна двама души.

До този момент ми се струваше, че каменните същества са напълно безразлични към онова, което вършат с тях техните мъчителни. Но сега проличаваше, че не е така. Още щом се появи картечницата, строят се размърда, разтури се, някои започнаха бавно да отстъпват назад, чу се глухо мучене.

— Те се страхуват! — извика Улбрих.

— Да. Боли ги. Но, разбира се, търпима болка. Да. Сега можем да започваме.

Аз почти цял се показах от своето прикритие и с широко отворени очи гледах страшния разстрел. Отначало Шварц даде няколко единични изстрела. Онези, които стояха край стената, рязко трепваха. Един от тях вдигна ръка и прикри гърдите си. Друг направи няколко крачки встрани.

— Сега изстреляйте един ред — изкомандува Грабер.

Шварц дръпна курока и изстреля дълъг картечен ред. Хората край стената затрепераха и заохкаха. Замижах. В това време внезапно се чу ясен глас. С големи усилия някой от строя изрече по немски:

— Гадни...

Стрелбата секна. И тогава гласът прозвуча още по-ясно:

— Гадни зверове... Изроди... Проклети да сте!...

— Кой е този? — запита високо немският генерал.

— Този е нов екземпляр — весело съобщи Грабер. — Един наш бивш биолог, Фрьолих. Спомняте ли си, аз ви докладвах. Той бе решил да организира тук бунт.

Фрьолих, Фрьолих! Същият Фрьолих, който ми бе донесъл за анализ заешка кръв. Тогава Шварц го преби. И ето какво са направили сега от него!

— Проклети да сте!... — изстена Фрьолих.

Генералът се приближи до него и с всичка сила го удари по лицето с железния прът.

— Проклети да сте!... — продължаваше да говори немецът.

Заскърцах със зъби от гняв. Това бе ужасно. Немският генерал налагаше с пръта своя обезобразен съотечественик! А той с нечовешки усилия продължаваше да повтаря думите за проклятие.

Тогава се чу високият смях на Грабер.

— Ето виждате ли! Вие го налагате, а на него му е все едно! Бива си го, а? Ей такива ще издържат на всичко!

— Я го поставете до стената — изкомандува напълно озверелият немец. — Изстреляйте по него един картечен ред, та да помни!

— Не си струва. Той не се е вкаменил още напълно. Тялото му не е достатъчно твърдо.

— Да го вземат дяволите. Изправете го до стената — заповяда генералът, като избърсваше изпотеното си лице с кърпа.

— Проклети да сте!... — стенеше Фрьолих.

— До стената! Няма какво да се церемоним! — настояваше немецът.

— Може би не си струва, господин генерал? — подхвърли американският полковник.

— До стената! Вие американците трябва да се научите да бъдете жестоки, иначе никога няма да спечелим войната!

— След една седмица той ще стане като всички — поясни Грабер.

— Проклети да сте!...

— До стената!!!

Грабер безпомощно сви рамене и като се приближи до Фрьолих, започна да го подкарва с пръта. Онзи бавно тръгна към стената и аз забелязах, че в походката му се беше запазило още нещо човешко, живо. Той вървеше, вдигнал тежката си глава колкото може високо, а неподвижните му очи горяха от омраза към чудовищата, които бяха ги превърнали в каменни идоли...

Пред очите ми притъмня от гняв и възмущение, тялото ми се покри със студена път, сърцето удряше в гърдите ми като тежък чук. Без да съзнавам, стиснал юмруци, аз излязох от прикритието си.

— Стреляйте! — извика немският генерал на доктор Шварц.

— Проклети да сте!... — простена Фрьолих.

И в този момент аз не издържах. Скочих и се хвърлих върху Шварц. Стиснах го за гърлото и закрепях с нечовешки глас:

— Не го убивайте, чувате ли! Не го убивайте!

По-нататък нищо не си спомням. Чуха се изстрели. Някой закрепя. Изтичаха до мен, някой ме удари по главата.

НЕУСПЕШНОТО ВЪСТАНИЕ

Дойдох в съзнание от остра болка в дясната ръка. Когато отворих натезжалите си клепащи, видях точно над себе си нечий юмрук, стиснал огромна спринцовка, която бавно се пълнеше с кръв. Другата ръка поддържаше лакътя ми. Повдигнах главата си и видях, че на края на леглото седи жена. Беше фрау Айнциг.

Щом забеляза, че съм дошъл в съзнание, тя рязко каза:

— Не мърдайте, Мюрдал, защото ще счупите иглата.

— Иглата ли? — запитах аз, без да разбирам още къде съм.

— Да, иглата. Виждате, че вземам кръв от вената.

Опитах се да изпъна ръката си, но фрау Айнциг ме притисна с цялото си тяло и процеди през зъби:

— Дявол да те вземе! Не мърдай, иначе ще стане лошо.

Втренчих поглед в цилиндричния съд в ръцете ѝ. Айнциг бързо измъкна иглата от вената и сложи върху раничката парче памук, натопено в йод.

— Сега свийте ръката си в лакътя, по-силно.

Тя вдигна спринцовката до очите си. Следях движенията ѝ и постепенно в паметта ми започнаха да се възстановяват картини от наскоро видения и преживян кошмар.

— Какво искате да правите с мен? — запитах аз.

— Нищо особено. Вземам ви кръв за изследване.

— За какво изследване?

Тя обърна към мен финото си, бледо, заострено лице и отговори злобно:

— За да знаем с какво да започнем.

Стаята, в която лежах, не беше голяма, но светла, стените ѝ бяха облицовани с бели фаянсови плочки. Приличаше на операционна. През широкия прозорец се виждаше синьото небе и вдясно горният край на сивата бетонна стена. Айнциг отиде до прозореца и седна пред малка масичка със стъкло отгоре, на която бяха наредени шишенца с разтвори, епруветки в подставки, никелирани кутийки с инструменти.

Тя наля от моята кръв в няколко епруветки, а останалата част изсипа в стъклена кювета. В нея тя пусна два електрода, чийто проводници водеха до черна ебонитова кутия.

— Измерват концентрацията на водородните йони в кръвта мили? — запитах аз.

— Досетлив сте! — язвително отговори тя. — Не понасям да се занимавам с мръсната кръв на разни французи и араби.

И тихичко се засмя.

— Изглежда, че повече ви харесва да се занимавате с кръвта на своите съотечественици, например с кръвта на Фрьолих?

Фрау Айнциг скочи от мястото си и като се наведе над мен, засъска:

— Той не бе истински западен немец! Иначе никога не би се решил на такава подлост! Искаше да вдигне бунт в института заради един вкаменил се черен кретен! Това само вие, французи, араби, негри, руснаци и прочие...

Не разбирах какво имаше повече в думите ѝ — фанатизъм или патологична кръвожадност. Пред мен стоеше жена звяр, участница в най-долното и мръсно от всички възможни престъпления.

— Все някога, фрау Айнциг, лошо ще си изпатите, ох как ще си изпатите... — изстенах аз и се обърнах към стената. Стана ми противно да гледам тази гадина с накъдрени безцветни коси, с мършава плоска фигура, с остроноса маска вместо лице.

Айнциг се изкикоти и излезе от стаята. Чувах как търкаляше пред себе си масичката с шишенцата и инструментите.

След известно време станах от леглото и отидох до прозореца. Намирах се на последния етаж на сградата, която преди наричах „резиденцията на Грабер“. Отдясно се издигаше водната кула, а насреща се виждаше оградата, отвъд която се намираха двата хангара — малкият и големият. Там Грабер бе демонстрирал своите каменни чудовища.

Главата още ме болеше силно от удара, който ми бяха нанесли, и аз се върнах на леглото. Трябваше да помисля върху много неща. Трябваше да реша какво да правя по-нататък. Най-последно трябваше да се подготвя за неизбежната си участ.

Същността на работата на Граберовия институт ми беше пределно ясна. Спомних си как Поасон веднъж каза: „Струва ми се,

Грабер иска да направи в биологията някакъв номер...“ В биологията ли? Не. В самия живот. Грабер създава напълно нов органичен свят, животински и растителен, в който силицият изпълнява ролята на въглерода. Той се е научил да създава силикоорганични растения. Създава силикоорганични животни. Стигнал е и до човека. Успял е да създаде каменни уроди, които според намеренията му трябва да станат идеални войници за една бъдеща война.

Ето защо лабораторията е създадена в пустинята! Тук е море от пясък, необятни океани от силициев окис, аналог на въглеродния окис. Както въгледвуокисът е необходим за хранене на растенията, така силициевият окис е необходим за хранене на силициевите растения. Тези растения са нужни за храна на каменните животни. Животните и растенията пък служат за храна на каменните работи...

Тук, в пустинята, далеч от цивилизования свят, се създаваше безмълвен, гранитен свят.

Трудно е да си представиш по-страшно и по-престъпно предназначение на научно откритие. Но още по-трудно бе да си представиш как да се бориш против всичко това.

Защо плъхът, който бях намерил, се бе вкаменил? Той бе мъртъв, нещо в неговото променяне е било неправилно. Какво означават думите на Айнциг, че на Фрьолих му дожаляло за „вкамения се чернокож“? Дали не се е вкаменил един от опитните хора на Грабер? Дали не се е превърнал в твърда като гранит статуя?

Припомняйки си нелепата демонстрация в хангара, изведнъж си помислих, че ме очаква същата участ като Фрьолих, като всички други. Стана ми страшно. Как ли го прави той? Защо фрау Айнциг ми взе кръв за изследване? С какво започва всичко това?

Въртях се неспокойно в леглото, ужасен при мисълта какво ме очаква, когато чух, че във вратата щракна ключ. Бях скочил на крака в момента, когато вратата рязко се отвори и се показа самият доктор Грабер.

Той се усмихна широко, отиде до прозореца, взе табуретката и седна срещу мен.

Мислех, че всичко ще започне именно сега. Превърнах се в топка от напрегнати до крайност мускули, които бяха готови да се отпуснат със страшен взрив.

— Не се страхувайте. За вас не е дошло още време, Мюрдал — каза Грабер.

— Аз не се страхувам от вас. Аз ви мразя! — изхриптях аз.

— Това няма никакво значение, скъпи мой колега. Когато станете като тях, у вас ще се появят съвсем други чувства.

Той се разсмя с глас. Аз се изправих на крака.

— Не правете глупости, Мюрдал. Добре знаете, че лесно ще се справя с вас. По-добре седнете и нека да поговорим като учен с учен. Да си призная, повечето от хората, които работят при мен, не са чак толкова умни, колкото изглеждат. Например вашият ръководител, доктор Шварц, е типичен представител на догматичната школа. Вие сигурно имате по-жив ум.

— По каква причина сте решили да ми правите комплименти? — презрително попитах аз.

— Казвам това, защото вие наистина сте любознателен човек. С риск за живота си сте се промъкнали в най-тайната част на моето стопанство. Изминали сте дълъг и изморителен път по канализационната тръба. Не сте се уплашили да проникнете в бараката за опити. И всичко това за какво? За да задоволите любознателността си, не е ли така?

Гледах мълчаливо Грабер и мислех напрегнато накъде бие.

— Вие ми напомнихте моята младост. Когато сериозно се заех с проблема за създаване на силикоорганичен свят, бяха ми необходими точни сведения за химичния състав на кръвта на различни животни. За мое учудване в книгите намерих съвсем малко данни. Пък и това, което намирах, не представляваше никакъв интерес. И тогава започнах да правя анализи сам. Да знаете колко котки, кучета, зайци, свине, овни и други домашни животни съм унищожил! Необходимо ми беше да знам съвсем точно какъв е химичният състав на кръвта на тези животни по време на сън, в момента, когато ги колят, когато ги милват, когато ги дразнят... Но ето че с домашните животни всичко бе привършено. Струваше ми се, че това е всичко. Ама не! Залових се с дивите животни! Нали в моя изкуствен свят трябва да има всичко! Но откъде да взема диви животни? Как да работя с тях? И знаете ли, отидох в зоологическата градина. С риск за живота си. Промъквах се нощем в градината с шишенце силно приспивателно и спринцовка, влизах в клетките на хищниците — при лъвовете, тигрите, пантерите.

Мятах върху муцуните им парчета, напоени с приспивателно, и когато те заспиваха, мушках иглата под козината им и изтеглях необходимото ми количество кръв. После тичах в лабораторията и правех анализ. И така почти четири години — докато за малко не ме смачка с крака си слоницата, когато вземах кръв от малкото ѝ, когато то спеше!

Грабер се разсмя високо. Лицето му бе розово, лъщеше, устните — кървавочервени.

— И всичко поради любознателността. Да. Единствено тя движи напред науката и прогреса на човечеството.

— Прогреса ли? Вие имате патологична представа за прогреса. Вашите каменни войници също ли са прогрес?

— Разбира се, Мюрдал, разбира се! — възкликна той. — Расата на каменните хора ще бъде много полезна. Те ще са по-полезни отколкото, да кажем, конете или камилите, или пък слоновете. Все пак това са мислещи същества.

— Мислещи ли?

— Разбира се. Мислещи и покорни. Чувството им за страх е отлично развито. А това е главното.

— А от какво се страхуват? От ударите? От огъня? От куршумите?

— Не. От тези неща те не се страхуват. Това именно е чудесното им качество, от което трябва да се възползуваме. Но те притежават инстинкт за самосъхранение, много се страхуват от това, което може да ги умъртви.

— А какво може да ги умъртви? — запитах аз.

Грабер ме погледна подигравателно.

— Пак ви казвам, вие сте много, много любознателен. Но аз не се боя да ви открия тайната. Все едно, вие никому не ще я кажете. Може да ги умъртви водата.

— Водата?

— Именно. Те, като всеки жив организъм, се нуждаят от вода.

— Е, и какво от това?

— Но нали трябва да пият не обикновена вода. Както ви е добре известно от химията, повечето съединения на силиция в течно състояние могат да съществуват само в силно алкални среди. Моите войници също могат да живеят само докато в организма им

преобладава алкална среда. Те пият вода, наситена с концентрирана калиева основа.

— Аха, ето какво било! — извиках аз. — Затова ли във вашите анализи потенциометрията заема такова важно място?

— Точно така, Мюрдал, точно така. И алкалността на водата трябва да е в строго определени граници. От... Впрочем съвсем не е необходимо да знаете това.

— И защо вашите войници, както ги наричате вие, се страхуват от водата?

— Ами затова, драги мой, защото ако им се даде не алкална, а обикновена вода, те моментално ще се вкаменят. Ще се превърнат в каменни идоли, в мумии.

— И вие ги държите в подчинение поя постоянната заплаха, че ще се вкаменят?

— Ъхъ. Това е могъщо средство, благодарение на което можем да ги командуваме. Но да се върнем към вашия любознателен ум, Мюрдал. Как мислите, може ли да се създаде силикоорганичен аналог на рибонуклеиновата и на дезоксирибонуклеиновата киселина?

Сетих се как италианецът Джовани безуспешно се опитваше в лабораторията на Шварц да синтезира тези киселини със силиций вместо с въглерод.

— За какво е нужно това? — попитах аз.

Грабер стана и се разходи няколко пъти по стаята.

— Ах, ако успеем да постигнем това! Ако живата клетка можеше цялата напълно да стане силикоорганична!

— А няма при вашите жертви тя не е изцяло силикоорганична?

— Изцяло с изключение на ядрото. Разбирате ли: на ядрото! Именно в това е цялата трагедия...

— Трагедия?

— Да. Поради тази причина моите силикоорганични организми не могат да се размножават. За да бъдат създавани, трябва да се взема вече готов материал, трябва да се вземат готови въглеродни организми...

Отначало не осъзнах страшния смисъл на Граберовата идея. След като помълча, той продължи:

— Разбирате ли, ако бяха създадени силикоорганични подобия на нуклеиновите киселини, тогава ядрото на новата клетка ще притежава

вече способността да се размножава. И тогава няма да е необходимо да се занимаваме с променянето на всеки отделен индивид. Достатъчно ще е да бъдат създадени няколко екземпляра от двата пола и те вече ще създават силикоорганично потомство. Тогава всичко ще става много просто. Силикоорганичните семена на растенията ще поникват като силикоорганични растения, животните ще раждат стада от силикоорганични животни, гранитните хора...

— Мръсник!! — закрещях аз и изтичах до Грабер. — Убиец!

Сграбчих го за гърлото, но в същия момент стъклото на прозореца се пръсна на парчета и в стаята влетя огромен объл камък. Грабер ме блъсна силно в гърдите. Чух изстрели. Грабер се сви, притича бързо през стаята и изскочи навън. Изтичах до прозореца и погледнах надолу. Там, край стената на сградата, се щураха някакви хора с карабини в ръце. Няколко души в бели бурнуси с ятагани в ръце напиреха към вратите. Наведох се над прозореца и завиках:

— Хей, тука! Грабер е тука!

Край ухото ми изсвири куршум. Забелязах, че от вратите, които водеха за изпитателния полигон, изскочиха няколко немци с автомати. Един от тях стреля в моя прозорец. Аз отскочих настрана. Автоматният ред остави на тавана пунктирана линия.

„Въстание ли е? Нима е въстание? Но кой го вдигна, кой? Дали местните жители?“

Изстрелите продължаваха. Долу крещяха. Чувах се някакви команди. После се раздаде взрив, сигурно от граната. След туй още два и всичко утихна.

Приближих се бавно до прозореца, но не бях успял още да погледна, когато отново се чу изстрел и изсвири куршум. Върнах се в ъгъла и започнах да се ослушвам. Сега престрелката се чуваше отдалеч, някъде отляво! После всичко утихна. Бързо започна да се мръква.

„Нима неуспех — мислех си аз, сядайки на леглото. — Нима опитът да бъде разгромен Грабер не сполучи? И кой ли е замислил всичко това?“

ВОЙНА

Цяла нощ почти не мигнах, все мислех за случилото се в института. Наоколо цареше гробна тишина и само сърцето ми биеше така силно, че сякаш от ударите му стените на стаята се тресяха. Нямахше ток. Погледнах през прозореца. Наоколо бе непрогледен мрак. Дали може да се избяга? Дали да скоча от третия етаж и да бягам? Но къде? Не се знаеше дали долу няма да ме хванат и по този начин само ще ускоря своята участ. Колкото повече минути живот, толкова повече шансове той да продължи...

Какъв смисъл, че вече разкрих напълно тайната на Граберовия институт? Все едно, той ще продължи да върши своето дело. Дори сега той е успял с някакъв проклет катализатор да замества в живия организъм въглерода със силиций и да създава противоестествен свят. А какво ли ще стане, ако успее да постигне силикоорганичните свойства да започнат да се предават по наследство от организъм на организъм?

Моето въображение рисуваше страшни картини. Селища в пустинята, заобиколени от неподвижна мръсножълта растителност. Наоколо — гробища от лехи, на които растат твърди и смрадливи зеленчуци. А по-нататък — силициеви ниви. Твърдите класове едва се поклащат на жилавите стъбла. Ливади с твърда бледо оранжева трева, по която пасат тромави, мъчноподвижни животни... А по улиците на тези селища вървят каменни мъже и жени, уродливи дечица непохватно крачат по дълбокия пясък... И над всичко това палецо слънце...

А в центъра на селището, на площада, цистерна със смрадлива течност, от която пият каменните хора. В цистерната е техният живот и смърт. Веднъж в седмицата тук пристига камион и пълни цистерната с разяждаща, смрадлива вода. Тежко на непокорните! Онези, които не са се подчинили на деловите и пъргави господари, ще получат друга вода и ще се превърнат в безмълвни каменни идоли. Като символ на

могъществото на Грабер край цистерната стърчат статуи на вкаменени хора.

Всичко това бе някакво бълнуване, но мисълта, че това бълнуване е близко до реалността, ме караше да изпадам в непоносим ужас.

За миг се унасях в сън и започваше да ми се струва, че ръцете и краката ми вече натежават, че не мога да ги помръдна, че се превръщам в каменно същество, лишено от човешки чувства. Тогава скачах от леглото си и се взирах в непрогледната тъмнина.

Това бе страшна нощ. Унесох се едва когато небето на изток порозовя.

Но не успях да поспя. Някой безцеремонно ме раздруса за рамото. Отворих очи и видях пред себе си Ханс, лаборанта на доктор Шварц, но не с бяла престилка, както в лабораторията, а с офицерска униформа на германската армия. Той стоеше посред стаята, широко разкراчил крака. Фуражката му бе леко килната назад и под козирката злобно бляскаха малките му остри очи.

— Хайде, мосю, стига си къртил! — нахално извика той.

Без да проговоря, започнах да се обличам. Мълчахме няколко минути.

— Ех, че ден бе вчерашният! — изкикоти се той. — Просто прелест! Че иначе в тая дупка човек може да се шашне от скука.

Чувствувах се, че няма търпение да се похвали. Но аз продължавах да мълча, като се мъчех да разбера какво ме очаква след малко.

— Чернокожите кретени искаха да надхитрят доктор Грабер! Ще имат да вземат!

„Кого имаше предвид той?“

— Но ние им дадохме да разберат. Искахме да изпозастреляме всичките като зайци. Не стана! Както винаги, старецът излезе по-умен от всички нас.

— Че защо не ги изпозастреляхте?

— Те са почти три пъти повече от нас и също са въоръжени. Ще успеем — добави той. — А засега ще ни свършат работа за опити.

— Малко ли най-различни отвратителни опити сте направили тук — измърморих аз. — А сега какво трябва да правя?

— Старецът нареди да те заведе при него!

„Сигурно след малко ще започне всичко — реших аз. — Но няма да им се дам ей така!“

Този път лицето на Грабер нямаше онзи самодоволен израз, както по-рано. Напротив, то изглеждаше угрижено и разтревожено. Устните му бяха плътно стиснати. Веждите навъсени. Той седна делово зад бюрото и сложи пред себе си лист хартия. После се обърна към мен с безизразен глас:

— Мюрдал, имате шансове да се срещнете с вашите приятели.

Трепнах от изненада.

— Ще занесете на техния командир ето това.

Той ми подаде листа.

„Изоставяме тази територия. Завинаги напускаме вашата страна. Но за това ни е необходима помощ. Трябва да се натовари на камиони имуществото и оборудването на института. Ще са необходими десет носачи. Гарантираме свободата и безопасността на всички ваши хора, ако захвърлите оръжието и помогнете на института да се евакуира.“

Трескаво преценявах кое е накарало Грабер така неочаквано да промени начина си на действие. Какво е замислил?

— Значи, не ви харесва тук? — запитах иронично.

— Не ни харесва. Ставайте и тръгвайте.

— Ами ако не отида?

Той сви рамене пренебрежително.

— Толкова по-зле за вас и за вашите приятели.

— А защо не изпратите при моите другари ваш човек?

— Защото вие по-добре ще можете да ги убедите да приемат моите условия. Вие много добре знаете какво ги очаква, ако не се съгласят. Ще им разкажете за това. Много убедително ще им разкажете за това. Вървете!

До вратите, които водеха за изпитателния полигон, и после до вратите за оазиса на яркочервените палми ме заведе Ханс. Озърнах се, но не видях нито един човек. Часовите също не се виждаха. До водната

кула стояха три камиона и една цистерна за вода. Наоколо бе пусто и безлюдно.

— Кажи им, че там са две хиляди волта — Ханс кимна към жицата над стената. — Доктор Шварц ще приема оръжието им. Той дежури в кухнята с картечница. Ще излизат ей от тази врата. Тук аз допълнително ще ги проверявам — добави той мрачно.

В градината не се виждаше жив човек и аз тръгнах както ми дойде, в източна посока, като заобикалях лехите с каменната растителност. Вълнувах се много в очакване на срещата с непознати за мен другари. Слънцето беше в зенита и почти нямаше сенки. Мръснооранжевият листак се сливаше с цвета на пясъка и само под палмите падаха малки кръгли сенки.

Когато заобикалях една палма, изведнъж почувствах, че нечии яки ръце ме обгърнаха през раменете и ме събориха на земята. След миг видях над себе си черно лице със свирепи очи. Човекът, който ме повали, извика тихичко нещо на непознат език. След няколко секунди над мен се наведоха още няколко чернокожи и неочаквано сред тях се показа познато за мен лице.

— Мюрдал! Пиер!

— Фернан!

Ръцете, които ме бяха стиснали, се разтвориха и аз се изправих на крака, отгърсвайки пясъка от себе си.

— При вас тук е добре организирано — казах смутено аз, поглеждайки чернокожите хора. — Браво, момчета!

— Как попаднахте тук?

През това време забелязах известно движение сред храстите и край мен започнаха да се събират тъмнокожи хора с къси панталони със защитен цвят, с военни ризи, с карабини в ръце.

— Ама не стойте така изправени с целия си ръст като на парад! — извика Фернан. — Току-виж ви изпозастреляли като зайци.

Всички веднага приклекнаха.

— Няма да ви изпозастрелят — казах аз. — Грабер капитулира.

— Какво? — учуди се Фернан. — Как така капитулира?

— Ами ето как.

Подадох му посланието. Той го прочете, намръщи се, а после го прочете още веднъж на глас.

— Ясно. Това го очаквах. Но ние няма да ги пуснем!

Нищо не можех да разбера и вторачих очи във Фернан. Значи той е знаел, че Грабер ще капитулира!

— Всичко ще ти обясни моят помощник Али Мохамед. Във връзка с промяната на нещата необходимо е да дам разпореждания на хората.

Али Мохамед, висок, силно чернокож момък, дружелюбно се усмихна и яркобелите му зъби лъснаха. Той ми направи знак с карабината да приклекна и когато аз приседнах, гордо изрече:

— Сега ние сме свободна държава. Никакви американци. Никакви немци. Ние сме самостоятелни.

— Изгонихте ли ги? — запитах усмихнат аз.

— Гоним ги. От цялата страна ги гонят. Както сега ние тук.

— Браво! Значи вие ще бъдете самостоятелни и независими, свободни и равноправни?

— Точно така. Но онези там, отвъд стената, на всяка цена трябва да бъдат задържани.

— Защо? — учудих се аз.

Али притисна ръце до гърдите си. После заговори бързо-бързо на развален френски език. Разказа ми страшна история, как в пустинята, недалеч от селището, където живее, намерили вкаменения труп на баща му.

— Беше твърд — твърд като камък, а очите му блестяха като на жив — завърши своя разказ той.

Очите му горяха от гняв. Свил юмруци, той погледна по посока на Граберовата лаборатория.

— Най-напред трябва да премахнем онзи мръсник с картечницата, който се е загнездил в кухнята — каза върналият се вече Фернан.

— Там е доктор Шварц.

— Дали е доктор, това не е важно. Той държи под обстрел целия сектор пред изхода от оазиса. Втората картечница е на водната кула.

Погледнах иззад дънера на палмата. Помпената кула се издигаше над западната ограда. Малките прозорчета най-горе бяха отворени.

— Приятели — каза Фернан. — Трябва да се опитаме още веднъж да се промъкнем до кухнята и да премахнем човека при картечницата. Иначе не ще можем да щурмуваме вратата в южната

стена. Когато стигнем до западната ограда, картечницата на водната кула няма да представлява заплаха за нас.

Отрядът се раздвижи между лехите.

Когато до оградата оставаха не повече от сто метра, затрещя картечницата. Стреляше Шварц от оранжерията.

— Вървете по-наляво. Пълзете към вратите — командуваше Фернан. — Али, заобиколи с другарите си оранжерията отдясно и накарай да млъкне този, дето се е загнездил там.

Сега картечницата стреляше без прекъсване. Изглежда, Шварц не го бе грижа за боеприпасите. По неколкосекундното прекратяване на стрелбата можеше да се разбере кога сменяше магазина.

Оранжерията бе малко по-нависоко от градината и за да се стреля по нея, трябваше да се надигнеш над лехите. Щом някой се опиташе да направи това, веднага върху него се изсипваше картечен огън откъм водната кула.

След няколко минути се чу взрив на граната. Пред оранжерията се завърза бой. Картечницата млъкна за миг. Отново избухна граната и аз видях как Али и трима араби скочиха на крака и затичаха напред. Отначало се юрнаха към вратата, а после към прозореца. Чу се звън на счупено стъкло.

— Напред! — извика Фернан.

Отрядът се спусна към оранжерията.

Насреща ни изтича Али и извика нещо.

— Какво има?

— Тук лежи убит един цивилен — преведе Фернан.

Изтичах в помещението. Сред разчупени саксии, обгърнал с двете си ръце картечницата, лежеше доктор Шварц.

— Той беше голям специалист по разстрелване на хора — казах аз.

Струпахме се около Фернан и започнахме да се съвещаваме какво да правим по-нататък.

— Оттук има изход през подземната тръба за кабели — подхвърлих аз.

— Грабер точно това чака, сами да влезем в капана. Това няма да го бъде.

— А какво ще правим?

— Ще трябва да изчакаме да се стъмни и да се опитаме да се прехвърлим през оградата.

Али въздъхна тежко.

— Дали ще издържим? Хората са жадни и гладни.

— Трябва да издържим. Друг изход няма.

— Ами ако опитаме да проникнем на територията на изпитателния полигон? — запитах аз. — Това лесно може да стане, като се покатерим на палмата, която стърчи над оградата...

Неочаквано един от арабите пронизително извика, като сочеше с пръст към изпитателния полигон.

Портата широко се разтвори и от нея бавно, един след друг, излизаха каменните хора, войниците на Грабер.

Без да бързат, те безстрашно се придвижваха към нас. Петима души от нашия отряд хукнаха през глава във вътрешността на оазиса.

— Назад! — изкомандува Фернан.

Някой стреля срещу настъпващите.

— Безсмислено е да се стреля — извиках аз. — Тях куршум не ги лови.

— Не стреляй. Нека видим какво смятат да правят.

Каменните хора бяха със светли шалвари, голи до кръста, както и тогава, когато ги бях видял първия път. Сега всеки държеше в ръце ятаган. Те вървяха към нас много бавно, почти тържествено. На петдесетина крачки от оранжерията по някаква безгласна команда на един от тях започнаха да се развърщат в полукръг, опитвайки се да ни затворят в обръч.

Те бяха петнадесетата човека срещу нашите двадесет и трима.

— Оттегляй се. Трябва да се разпръснем — нареди Фернан. — Движете се край западната стена, за да не ви виждат от водната кула.

Нашият отряд се пръсна на всички страни. Робите на Грабер спряха за миг. После техният строй също се раздоби и те вече не се опитваха да ни обкръжат, а всеки войник си избра жертва и тръгна подир нея. След мен се потътри огромен дангалак с бледосивкаво лице. Той вървеше бавно и апатично и в неговата глупава упоритост на всяка цена да ме настигне имаше нещо ужасяващо, неизбежно като самата съдба. Макар разстоянието между него и мен да не намаляваше и през всичкото време да беше не по-малко от двадесет крачки, той продължаваше да върви, като размахваше ятагана отпуснато.

— Наблюдавайте не само този, който ви преследва, но и другите!
— извика ми Фернан. — Можете случайно да се окажете близо до друг.

Те бяха много тромави и не бе трудно да се избяга от тях. Накрая хората от нашия отряд и каменните войници от отряда на Грабер се пръснаха на двойки из участъка, който не се виждаше от водната кула, защото стената пречеше. От върха на кулата от време на време се разнасяха изстрели.

Тази странна война приличаше на детската игра, при която се притичва от едно място на друго, като се внимава никога да не те докосне с ръка. След като притичвахме, ние се спирахме и наблюдавахме как на полесражението се разпределяха двойките...

Фернан командуваше тази чудновата война, като следеше зорко движението на противника.

Не след дълго слънцето докосна западната ограда и оазисът започна да се губи във вечерния здрач. Страшно се изморихме, устата ни пресъхнаха. Измъчвахме се, като гледахме как войниците на Грабер от време на време се навеждаха над тръбите край лехите и жадно пиеха алкална вода. За нас това бе отровна вода. Макар че притичванията бяха кратки, те доста ни умориха. А каменните хора бяха просто неизтощими и с дяволска упоритост продължаваха да вървят по петите ни.

— Дали да не опитаме да се прехвърлим през оградата? — запитах Фернан, когато случайно се намерихме един до друг.

Като се промъкваше ловко между каменните войници, той отиде до онази палма, по която аз се бях прехвърлил на полигона. Когато беше се покатерил почти до равнището на оградата, от върха на кулата затрака картечницата. Той успя да скочи от дървото в момента, когато неговият преследвач беше почти на пет крачки от него.

Забелязах, че нашите бойци взеха да се придвижват все по-бавно и разстоянието между тях и каменните войници намаляваше.

Трудно е да се каже как би завършила тази безщумна и бавна война, ако вратата откъм полигона не се бе отворила и от нея не се бе показал каменният идол, който буташе пред себе си огромна количка. Чу се неясно изречено повикване и войниците на Грабер един по един поеха към западната стена. Мракът все повече се съгъстяваше. Кремъчните хора се събраха край количката и започнаха да получават

храна. От време на време ту един, ту друг се навеждаше към тръбите в пясъка и пиеше вода между храненето.

— Имаме малко време да си починем и да помислим какво да правим по-нататък — каза Фернан, след като се събрахме всички на едно място.

— Без храна и вода няма да изтраем дълго.

— Може би, когато се стъмни напълно, трябва да опитаме да се измъкнем от този капан през оградата. Най-лесно това може да стане през източната стена.

— А жиците с високо напрежение? — възразих аз.

— Жиците трябва да се прережат...

— Четири реда са тук. Освен това оградата е двойна.

— Въпреки това, докато те се хранят, трябва да опитаме.

Фернан се посъветва с Али. Али извика четирима души и те се приближиха до източната стена.

— Имате ли нож? — запита ме Фернан.

— За тази работа е необходим нож с изолирана дръжка.

Тогава Фернан предложи да се прекърши стъблото на малко лимоново дръвче и да се разкъсат жиците.

Дръвчето беше твърдо като камък и с него доста си поиграхме, докато го измъкнем от пясъка. Отчупихме клонките и дадохме каменния прът на Али. Двама души застанаха до стената, на раменете им се качи трети и чак на неговите рамене се покатери Али. Той замахна и удари с всичка сила жиците. Върху него се изсипа сноп синкави искри. Цялата жива пирамида с пронизителен вик се разпадна.

— Безнадеждна работа — каза Фернан.

В тъмното ние едва се виждахме един друг.

— Интересно дали тези идоли виждат нощем?

— Ами скоро ще разберем това. Може би в тъмното те виждат като котки.

— Нищо друго не ни остава, освен да чакаме да се разсъмне.

— Ако дотогава не ни изколят всички до един.

Ослушвахме се във всяко шумолене, напрегнато се вирахме в тъмнината. Минутите се нижеха, а не се забелязваха никакви признаци на живот. Тогава по заповед на Фернан започнахме бавно да се придвижваме на запад.

Изведнъж се чу високото му повикване:

— Внимание, идват. Пръснете се. Обаждайте се, за да знаем къде се намирате...

Дочух скърцане на пясъка. По звука се познаваше, че не се движат много хора.

— Фернан, струва ми се, че се приближава само един човек...

— Да, наистина. Може да е парламентъор с ултиматум от Грабер?

Неочаквано странен гърлен глас проряза непрогледни мрак. Отначало нищо не можеше да се разбере. Но после съвсем ясно чух, че някой ме викаше по име.

— Пиер... Мюрдал... Пиер...

— Това май е твоето име — прошепна Фернан.

— Да, наистина. Но кой ме вика?

— Пиер... Аз съм... Свой човек...

— Кой може да е?

— Ако се съди по походката, един от тях е, от каменните. Но откъде знае, че съм тук, откъде знае името ми?

Взирах се напрегнато в тъмнината. Стъпките бавно се приближаваха. Накрая съвсем близо се появи блед силует.

— Да не би да е провокация? — запитах аз.

— Едва ли. Сам е. Съвсем сам...

— Пиер... Пиер... Мюрдал... — дрезгаво викаше приближаващата се фигура. — Аз съм ... Свой човек... Аз...

— Кой си ти? — запитах го аз.

— Аз съм Морис Поасон...

— Кой?! — ужасен извиках аз.

— Морис Поасон...

— Не успя ли да избягаш?

— Не... Пиер... Хванаха ме... Ето... Много е тежко... В главата ми всичко се обърква... Слушай какво трябва...

Инстинктивно се спуснах към каменния човек и го хванах за ръката. Ръката на Поасон беше гореща и твърда като нажежен камък. Незабавно се отдръпнах настрана.

— Какво са направили с тебе! — извиках аз. — Морис, какво са направили с теб!

— Сега нищо не може да се промени... В главата ми всичко се обърква... Всичко... Слушай. Вашето спасение е във водата.

— Във водата ли? В каква вода?

— Промъкни се на кулата. Там ще разбереш...

Чувах как силно тракат зъбите на Поасон, как диша често и прекъслечно.

— Ти трепериш? Какво ти е?

— Студено... Ужасно студено...

Избърсах изпотеното си чело. Въздухът беше горещ и задушен.

— Клетият. Ние ще отмъстим за теб, за всички вас, Морис, бъди сигурен!

— Промъквай се на водната кула... Водата... Тя е вашето спасение...

Още веднъж лекичко докоснах нажежената му ръка и той някак особено затъпка на едно място, после, без да каже нито дума, се обърна и тръгна нататък в тъмното.

— Морис, остани с нас! — извиках подир него.

Вместо отговор чух същото силно тракане на зъбите и някакъв странен звук, напомнящ дрезгав смях... И се изгуби в тъмнината. Повиках го още няколко пъти, но безрезултатно.

Потресени, помълчахме още няколко минути. После се обади Фернан:

— Това, което ни каза той, е важно. Аз не знам защо говори за водата, но, види се, с нея е свързано нашето спасение.

— До този момент аз мислех, че с нея е свързано превръщането ни в такива като Морис — подхвърлих аз.

— Не знам. Мисля, че Морис не ни излъга.

— Разбира се, че не ни излъга. По време на изпитанията в хангара аз видях Фрьолих. Сигурно, когато превръщането на човек в каменен не е напълно завършено, у него все още остават проблясъци на съзнание. С Морис те експериментират само три месеца...

— Някой ще трябва да иде на водната кула. Аз мисля, че най-добре ще е да идеш ти, Мюрдал. Ти най-добре ще можеш да се справиш там.

— Добре, ще ида.

Фернан нареди на Али да остане до източната ограда и ние тръгнахме през оазиса към мястото, където над територията на полигона се издигаше палмата. Когато я намерихме, преди да се разделим, Фернан ми даде пистолета си. Стисна ми ръката и каза:

— Каквото и да се случи с теб, не забравяй, че тук останаха твои другари. Помни, моята страна цялата е обхваната от пламъка на въстанието. Аз вярвам, че Поасон ни загатна за верния начин да се освободим. Ако не направим всичко до сутринта, работата може да завърши зле. Не знам дали хората ще издържат без вода и храна още дванайсет часа...

Сбогувах се с другарите и започнах да се катеря по дървото.

ДВА ВИДА ВОДА

Ноцта бе непрогледна и само тук-там в бездънното небе блестяха звезди.

Покатерих се над равнището на теленото заграждение и долу едва сивееше ивицата пясък. Нищо не се виждаше освен контурите на малкия хангар, в чийто прозорци пламваха кървавочервени петна. Червените отблясъци неспокойно трепкаха върху пясъка. Във въздуха се долавяше остър мирис на изгоряло.

Скочих долу и след като се уверих, че няма жива душа наоколо, започнах предпазливо да заобикалям хангара, като се движех към портата, която водеше за института.

За миг спрях до прозореца на малкия хангар и надзърнах вътре. Там край огромен кюп с пламтяща смола бяха насядали хора. Наобиколили го бяха и се грееха, както се седи край огън в студена нощ. Хората обръщаха към огъня ту едната, ту другата си страна, разтривайки тялото си с ръце. Нарядко от помещението се чуваха глухи възгласи...

Вратата беше заключена. Тогава се хванах за железните напречници и се закатерих нагоре, стигнах до върха и се прехвърлих на противоположната страна. Пот се лееше от тялото ми. Стисках трескаво в ръце пистолета.

Наоколо всичко сякаш беше измряло. Може пък Грабер да е избягал? А какво ще стане с каменните войници? Нима Грабер е решил така изведнъж да се раздели с тях? Скоро забелязах, че през щората на един от прозорците на втория етаж прозира тясна ивица светлина. Значи там имаше някой.

Помпената кула се съединяваше с главната сграда с въздушен мост. Отидох съвсем близо до кръглото бетонно съоръжение и забелязах, че на височината на първия етаж нагоре се издига желязна стълба. Да се добера до нея, беше невъзможно.

Като обикалях безцелно кулата, неочаквано се натъкнах на камион с цистерна. В нея докарваха вода и после я прехвърляха чрез

помпата нагоре. По какъв начин я прехвърляха?

Взех да опипвам цистерната. Тя трябва да има отвор за изливане от долната страна. Когато се мушнах под камиона, за малко не паднах в яма: точно под каросерията на камиона, в бетонната площадка имаше отвор.

Нямах нито кибрит, нито фенерче и затова се налагаше да действувам пипнешком. Като се държах с едната ръка за оста на колата, внимателно се спуснах в отвора и скоро краката ми опряха в дъно. Циментираният улей се спускаше стръмно надолу. Аз направо се плъзнах по повърхността му и краката ми стъпиха на нещо метално. Тук вече можех да се изправа с целия си ръст. Нямах никакво съмнение, че бях попаднал във вътрешно помещение.

Хвацах се за някакви предмети, прекрочвах през тръби, по една случайност за малко не се строполих в една яма и накрая се настаних на малка площадка. Трябваше да чакам да се разсъмне: без кибрит и без фенерче не можех нищо да направя.

Настаних се по-удобно и се приготвих да чакам. Но изведнъж отгоре лумна сноп ярка светлина. За миг там беше се откряла врата и в отприцилия се поток светлина видях, че съм седнал на стъпало на спирална стълба над ръба на желязна каца. Вратата се затвори, но картината на помещението сякаш се запечата в мозъка ми като на фотолента. Като се държах с ръка за тръбата, започнах да се изкачвам бавно по стълбата. След една минута вече стоях пред вратата, стиснал пистолета в ръка.

Ослушах се няколко секунди, после със силен удар отворих вратата и се втурнах в просторна, ярко осветена зала. Видях някаква жена, която в този миг превърташе никелирана ръчка на огромна цистерна. Тя се обърна и извика дрезгаво. Беше фрау Айнциг.

— Извинете за безпокойството, мадам — процедих през зъби. — Съветвам ви да се държите благоразумно.

Тя ме гледаше с облещени, обезумели от ужас очи. Забелязах, че ръката ѝ бавно шареше по стената.

— Отдръпнете се от стената и не се опитвайте да викате за помощ. Знаете добре, че от това, което може да се случи, ще пострадаме еднакво и двамата.

— Как попаднахте тук? — попита тя, едва мърдайки устни.

— Това не е чак толкова важно, мадам. Мен повече ме интересува какво правите вие тук?

— Аз... Аз...

— Моля ви да седнете — заповядах аз, сочейки с дулото на пистолета малката метална табуретка.

Тя седна покорно, като не сваляше от мен безцветните си облещени очи.

— Вие сама ли ще ми разкажете всичко поред, мадам, или трябва да ви подсещам с въпроси?

— Какво ви е нужно?

— Откъде във водопровода, който снабдява вашия отряд с вода, идва алкалната основа?

Тя хвърли бърз поглед вдясно. Видях монтирана в стената метална цистерна, на която беше написано с големи червени букви: КОН.

— Аха, калиева основа, нали? И много ли от нея трябва да се прибавя към водата, за да не се вкаменят вашите жертви?

— Пе-хаш трябва да бъде четири и пет десети — дрезгаво отговори тя.

— Е, а какво ще стане, ако изключим алкалната основа?

Тя не отговори нищо, а само засъска злобно.

— Да, сега ние ще направим точно това — казах аз. — Моля да станете и да вървите пред мен.

Айнциг странешком отиде до цистерната с алкалната основа и започна бавно да завъртва крана.

— По-силно, по-силно! Във водата не бива да попадне нито капка алкална основа! — изкомандувах аз.

Тя затегна крана с всичка сила.

— Това ли е всичко?

— Не, не е всичко — казах аз, наблюдавайки втренчено посивялото ѝ лице.

— Какво друго още?

— А къде е съдът с катализатора, който вие добавяте в питейната вода, за да може в организма да се извършва заместването на въглерода със силиций?

Тя мълчеше.

— Фрау Айнциг, имате един-единствен шанс да смекчите малко своята съдба. Добре разбирате, че сега нито „Уестърн биокемикал“, нито „Хемише централ“ ще ви помогнат. Вас ще ви съдят новите местни власти. Къде е катализаторът и как се вкарва той в питейната вода?

Лицето ѝ посиня от злоба и страх. Тя бавно заотстъпва покрай стената, като не сваляше очи от пистолета. Бавно обиколихме цялото кръгло помещение и спряхме до продълговата полица, затворена с метален капак.

— Ето тук е.

— Отваряйте.

— Нямам ключ.

— Мадам, не ме принуждавайте да прибягвам до сила. Не обичам да се държа грубо с жените, дори с такива като вас.

— Дегенерат... — шепнеше тя.

— За вас също има название.

Айнциг измъкна ключа от нагръдния джоб на престилката си и отключи полицата. Вътре в един ред бяха подредени дванадесет резервоарчета от тъмножълто стъкло, от които тънки стъклени тръбички отиваха до водопроводните кранове.

— Охо! Точно дванадесет. Защо толкова много? Аха, разбирам. В зависимост от това, с кого сте се подготвяли да правите своя мръсен експеримент, сте напълвали съответната цистерничка с катализатор. Чрез водата вие държахте в ръцете си всички сътрудници на института, нали?

— Много сте съобразителен, Мюрдал — процеди тя, поокопитила се от първия пристъп на страх. — Какво трябва да направя сега?

— Сега разкажете коя цистерничка за кого е предназначена.

— Това не знам.

— Жалко. Впрочем не е трудно да се досети човек. Всички са пълни с разтвор с изключение на една. Кой е този късметлия, кого сте пощадили?

— Не знам. Не съм ги пълнила аз.

— Виж ти! Пък аз мислех, че това е ваше задължение. И така, къде отива тръбата от празната цистерна?

— Казвам ви, че не знам.

— Но аз знам, мадам Айнциг. Тя отива в апартамента на доктор Грабер и вероятно във вашия...

Зъбите на Айнциг лъснаха, тя искаше да изобрази нещо като усмивка.

— Лъжете се, мистър Мюрдал...

— Ще видим. Освободете крайната цистерничка и прелейте течността в празната.

Лицето ѝ отново се изкриви от ужас.

— Няма да направя това — изсъска тя.

— Значи съм отгатнал. Виждате ли? А вие се смятахте за най-умна от всички. Изпълнете това, което ви наредих.

— Не! — изписка тя.

— Тогава аз ще го направя.

— Няма да ви позволя! Аз... Аз...

Тя скочи от мястото си, като мълния прекоси залата и се скри зад вратата, през която преди малко бях влязъл.

— Стойте! Стойте! — завиках аз.

Но беше късно. Чух как тя се спъна и загромоли от огромната височина надолу.

Излишно беше да се стреля. Отдолу се дочу глух удар. После настъпи мъртва тишина. Разбрах, че с нея е свършено.

Върнах се при полицата с тъмножълтите съдове, откачих един от тях от крана и прелях съдържанието в празната цистерничка. Счупих с дръжката на пистолета останалите съдове и течността с отровния еликсир се изля на пода.

Сега ми оставаше само да чакам.

ГЛИНЕНИЯТ БОГ

Когато се съмна, открих, че помпената кула беше прекрасен наблюдателен пункт. Околността се виждаше добре през трите прозореца. Като на длан се виждаха бараките, в които се намираха лабораториите, изпитателният полигон, а вляво от него се простираше оазисът от яркочервените палми. Не се налагаше да се връщам в оазиса, защото знаех, че много скоро каменната армия на Грабер ще бъде унищожена. Трябваше да стоя тук, за да не допусна някой да замени фрау Айнциг при картечницата.

Вперих поглед в оазиса и с вълнение зачаках какво ще стане по-нататък. Засега само аз знаех, че армията на Грабер е обречена. Странно, не изпитвах угризение на съвестта, че всички тези бивши хора ще загинат по моя вина. Те и бездруго бяха загинали. Отдавна се бяха превърнали в лишени от мисъл нещастни автомати, обречени да влачат страшното бреме на неестествено съществуване. Душевно и физически те бяха убити от Грабер и само каменната им обвивка напомняше за някогашния им човешки образ.

Слънцето се издигна над палмите и каменната рота отново излезе на полесражението. Отрядът на Фернан се пръсна между лехите. Каменните идоли започнаха своето настойчиво преследване.

Отгоре се виждаше добре как ту един, ту друг от каменните хора се навеждаше над лехите и пиеше вода. Колкото по-високо се издигаше слънцето, толкова по-често те отиваха да пият вода.

Към края на втория час от „шахматната“ война видях как един от войниците на Грабер, след като направи няколко крачки, се спря. Той застина в необикновена поза, вдигнал единия си крак и ръката. Арабинът, когото той преследваше, извика нещо. В същия миг остана неподвижен още един, след него друг и друг. Всичко стана мълниеносно бързо. Пространството, където току-що се водеше комбинационна война на изтощение на силите, заприлича на гробища с каменни статуи или на музеен двор, където са докарали и поставили скулптури от епохата на палеолита.

Моите другари отначало се приближаваха до вкаменилите се хора нерешително. На няколко крачки разстояние те се опитваха да ги бутнат с карабината и като се увериха, че каменните хора са мъртви, отидоха съвсем близо до тях.

Изтичах надолу по спираловидната стълба и за миг спрях тук до неприятно превилия се труп на Айнциг. Очите и бяха широко отворени и в тях бе застинала зверска злоба към всичко живо...

Фернан бързо даваше разпореждания на своите другари. Едни трябваше да се разположат покрай асфалтирания път, който водеше към изхода, други да огледат бараките. Няколко души застанаха до входа на триетажната сграда, където се намираше щабът на Грабер.

— Сякаш вътре няма никой — каза Али.

Погледнах камионите, които стояха отдясно. Сега те бяха не три, а два.

— Сигурно някои са заминали. Трябва по-бързо да привършваме. Възможно ли е Грабер да е успял да избяга?

Фернан отиде до вратата и я ритна с всичка сила. Тя се поотвори леко, но после отново се хлопна, сякаш от другата страна бяха натрупали чували с пясък.

— Я ми помогнете.

Всички заедно натиснахме вратата и едва тогава тя доста трудно се отвори.

В тясното тъмно антре видяхме двама мъртви войници, които лежах на пода в глупава поза. Устата на единия беше натъпкана с пясък, а другият стискаше пясък в ръката си.

— Какво е това? — учудено извика Фернан. — Кой е напълнил устата им с пясък?

— Никой. Те самите. Единият е успял, а другият не е — казах аз.

Вдясно, на равнището на първото стъпало на стълбата, която водеше за мазето, на стената имаше кран за вода и под него мивка. Аз посочих крана и поясних:

— Цялата работа е във водата. Аз им погодих същия номер, който те неведнъж са повтаряли над своите жертви.

Разказах им всичко, което се бе случило на водната кула.

— Да не би и Грабер да е в същото състояние?

В това време от втория етаж изтича Али, съпроводен от няколко души. На лицето му беше изписан ужас.

— Какво става с Грабер? — запитах аз.

Той промълви дрезгаво:

— Същото, каквото и с телохранителите му. Ето вижте.

Той ми подаде ръка, но не своята, а онази, която държеше като тояга...

Глина. Обикновена глина. Тази ръка беше направена от глина. Тя се чупеше и трошеше... Аз я счупих малко по-горе от лакътя, а после до китката. В нея нямаше никаква кост.

— Парче от Грабер. Парче от глинения бог — каза Фернан с презрение, изправи се и тръгна към другарите си, които пушеха настрана.

Захвърлих с отвращение парчетата глина...

Пустиня... Нима кошмарът свърши? Нашият отряд вървеше по черния асфалтиран път. Двадесет мили не са чак толкова много. Изведнъж въздухът затрепера от бученето на приближаващи самолети. Ето прелетяха над нас — един, втори, трети. Метални птици без отличителни знаци. Те летяха съвсем ниско и преди да стигнат института на Грабер, се наклоняваха на дясното си крило и завиваха. След минута проехтяха взривове. Те бяха много, на хоризонта към небето се издигаше тъмнокафяв облак. Самолетите кръжаха над мястото, което бяхме напуснали само преди един час. Те хвърляха бомби с тъпа упоритост.

Взривове. Много глухи взривове в пустинята. Дали светът ще чуе за тях? Дали ще научи как извратената наука издевателствува над хората? Нима хората ще допуснат граберовци да съществуват на нашата планета?

— Между впрочем, Фернан, къде ще отидете сега вие и вашите другари? — запитах аз.

Той се усмихна.

— У дома. Много работа имаме ние сега у дома. Трябва да направим така, че никой и никога да не извършва престъпления на нашата свещена земя.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.